

Obvestilo

Obveščamo bralce, še posebej Pirančane, ki se zanimajo za knjigo Ukana I. del, da jo dobe pri našem poverjeniku Jožetu Fuksu na Prešernovem nabrežju št. 2, Piran. Tovariš Fuks ima na razpolago še več del s tematiko NOB, ki so sicer že razprodana.

ZAVOD BOREC — LJUBLJANA
knjigotrški oddelek

S SEJE ZVEZNEGA ODBORA ZZB NOVJ

Potrebne so bolj dokumentirane analize

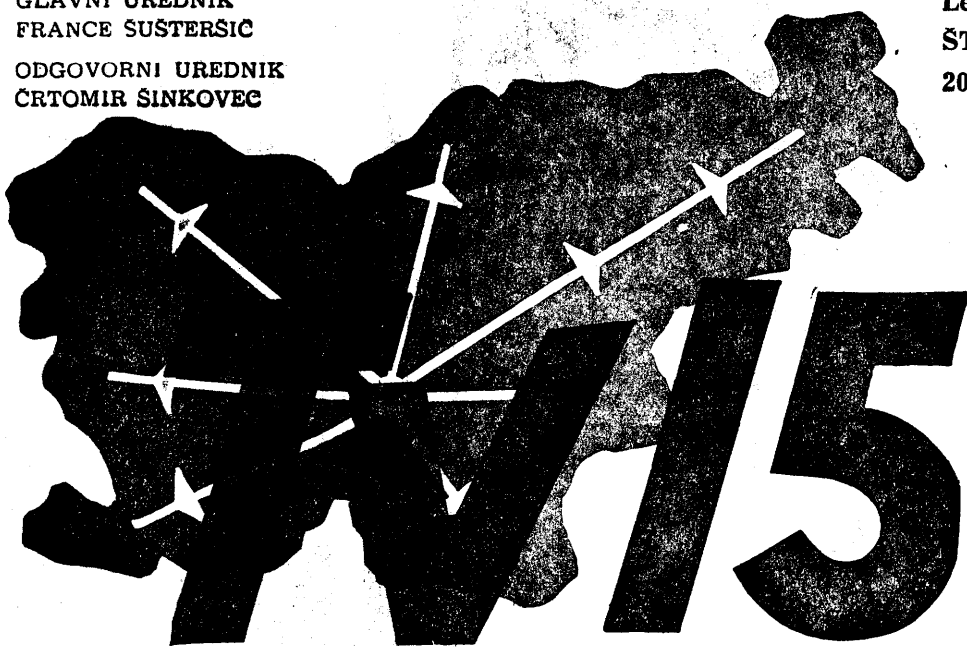
Predsedstvo Zveze združenj borcev NOVJ je na svoji seji 13. februarja sklenilo, da skliče četrto sejo zveznega odbora 5. marca letos. Na seji bodo obravnavali tudi družbeno politično vlogo in aktivnost udeležencev NOV. Toda člani predsedstva so precej ostro kritizirali za to sejo pripravljeno poročilo.

Sestavljalci referata so domnevali, da so socialnoekonomski problemi ogromne večine udeležencev narodnoosvobodilne vojne urejeni in da je treba težišče aktivnosti Zveze borcev prenesti na družbeno-politično področje. Člani predsedstva se niso strinjali s prvim delom te ugotovitve, češ da so za to potrebne neprimerno bolj dokumentirane analize. Zahtevali so, da se ta ugotovitve uskladi s stvarnim stanjem.

Na seji so člani predsedstva poslušali tudi informacijo predstavnika ZIS dr. Zvonka Perišiča o obnovi diplomatskih odnosov z Zvezno republiko Nemčijo. Zanimale so jih zlasti možnosti za izplačilo odškodnine jugoslovanskim žrtvam fašizma in za prepoved dela terorističnih organizacij jugoslovanskih kvislingov v ZR Nemčiji. Člani predsedstva so pozdravili obnovo diplomatskih odnosov in izjavili, da borčevske organizacije Jugoslavije pričakujejo, da se bodo pogajanja za ureditev teh vprašanj začela čimprej.

V razpravi o poročilu o nedavnem obisku delegacije ZZB

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

PRECEJ JE USPEHOV, ŠE VEČ PA POTREB

Ni ravno malo socialno zdravstvenih problemov borcev, o katerih je razpravljalo tudi predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV na svoji seji 26. januarja letos. Poročilo o vsem tem je seji predložila komisija za socialno zdravstvena vprašanja

Komisija si je prizadevala v svoji aktivnosti izvajati te naloge:

- pomagati pri urejanju vseh materialnih zadev borcev NOV, ko se le-ti brez lastne krivde znajdejo v socialnih težavah;
- zavzemati se, da zaposleni borci NOV ostanejo v delovnem razmerju do redne ali če je to nujno, do invalidske upo-

kovitve;

- prizadevati si, da se že v začetku leta valorizirajo vse pokojnine, invalidnine, dodatek za zaposlene borce NOV;
- spodbujati občinske odbore ZZB in komisije občinskih skupščin za vprašanja borcev in vojaških vojni invalidov, da se še odločneje zavzemajo za urejanje socialnih zadev borcev.
- pomagati udeležencem

NOB pri uveljavljanju pravice do posebne delovne dobe in drugih pravic;

- omogočiti zdravstveno oslabilim borcem NOV in njihovim družinskim članom odidih v počitniških domovih;
- pomagati pri zaposlovanju in dopolnilnem izobraževanju borcev NOV.

Spriču tega, da je v Sloveniji upokojenih 15.776 udeležencev NOB (pred 9. IX. 1943), katerih pokojnina je bila v letu 1965 prevečena na podlagi predpisov o posebnem dodatku za zaposlene udeležence NOV, se je komisija zavzemala, da bi pokojnine borcev NOV urejali v letu 1968 prav tako kakor pokojnine drugih zavarovancev. To pomeni, da borci NOV ne morejo biti izvzeti iz prevredbe in valorizacije pokojnin. Potrebno je namreč, da se zaradi izenačenja z novimi upokojenci pokojnine borcev, upokojenih v prejšnjih letih, določijo po tisti višini dodatka, kot ga prejema zaposleni borci letos oziroma kakršen bo v prihodnjih letih.

Poročilo naveda tudi podatke o nezaposlenih borcih. Zavod za zaposlovanje v Ljubljani je imel konec novembra lani v evidenci 4754 nezaposlenih oseb in med temi 71 udeležencev NOV (49 moških in 22 žensk). Čeprav nezaposlenih borcev ni veliko, si komisija prizadeva zmanjšati njihovo število.

Iz poglavja o družbeni pomoči borcem posnemamo, da je na predlog naše organizacije administrativna komisija Izvršnega sveta SRS lani odobrila priznavanje borcem španske državljanske vojne in uskladila njihove osebne dohodke z dohodki drugih zaslužnih družbenih delavcev. Z letom 1968 je na enak način uredila družbeno pomoč tudi nosilecem partizanske spomenice.

Po podatkih za leto 1967 so občinske skupščine prek komisij za vprašanja borcev in invalidov NOV podelile 6105 stalin in 4834 enkratnih družbenih pomoči in je bilo v ta namen porabljenih 1.214.547.000 starih dinarjev.

Tudi komisija za socialno zdravstvena vprašanja pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije sama je med 348 vlogami prejela 114 prošenj za socialno pomoč, bilo jih je pa precejšnje število takih, ki so se osebno obračali na komisije. V letu 1967 je le-ta podelila 8.880.775 starih dinarjev pomoči 220 prosilcem udeležencem

NOV. Za regrese k stroškom za okrevanje članov ZZB NOV je komisija lani prispevala 832.000 S-din. Omogočila pa je tudi zdravljenje 16 udeležencev NOV iz zamejstva in to iz Koroške, iz Gorice in Trsta.

Glede priznavanja posebne dobe naveda poročilo te-le podatke:

Od skupnega števila 33.053 prevzetih zahtevkov so jih komunalni zavodi za socialno zavarovanje v letu 1967 uredili 8811. Nadaljnjih 24.000 primerov pa še čaka. Kljub prizadevanju republiškega odbora pa še ni uspelo urediti priznanja statusa borca primorskim udeležencem NOV po 9. IX. 1943. (Sedaj pa najavlja ureditev zadeve Hajro Kapetanović, predsednik skupne komisije zveznega in socialno zdravstvenega zbora zvezne skupščine.)

Komisija je v letu 1967/68 dodeljevala otrokom borcev NOV tudi pomoč za šolanje. Od 233 vlog za to pomoč so v 61 primerih dodelili enkratno pomoč v zneskih 20.000 do 100.000 starih dinarjev, v 128 primerih pa stalno pomoč od 10.000 do 25.000 starih dinarjev mesečno.

Skupno s sredstvi, potrošenimi v ta namen v letu 1965/66 in 1966/67 je bilo za pomoč otrokom padlih borcev porabljenih 32.890.000 starih dinarjev. V večini primerov so to pomoč dobivali otroci kmetov borcev.

Tudi za leto 1967/68 je komisija prejela 150 prošenj otrok borcev za pomoč pri šolanju.

Poročilo govori še o zdravstvenem stanju udeležencev NOV. Naveda tudi evidenco letih, ki pa ni popolna. Zato ugotavlja poročilo:

Ker brez zdravstvene evidence ni mogoče govoriti o zdravstvenem stanju udeležencev NOV, je treba storiti vse, da bi to evidenco čimprej uredili prav vsi zdravstveni domovi (doslej jo ima le 20 dosedanjih zdravstvenih domov).

Prizadevanja komisije, da bi uredila čimveč perečih socialnih zadev udeležencev NOV, so bila sicer precej uspešna, toda preveč je takih zadev in tudi v prihodnje jih ne bo moč urediti še tako kmalu. Toda naloga organizacije je, da nenehno opozarja na neurejene zadeve borcev in da tudi sama pomaga, kjer in kadar more. Da tako tudi dela, pa dokazuje ravno poročilo komisije za socialno zdravstvena zadeve udeležencev NOV.

V. M.

Zvišano nadomestilo pogrebnih stroškov za nosilce partizanske spomenice 1941

Na podlagi določil zakona o pravicah nosilcev partizanske spomenice 1941, je Zvezni izvršni svet sprejel sklep, da se nadomestilo pogrebnih stroškov za nosilce partizanske spomenice 1941 zviša na 2000 novih dinarjev.

S tem preneha veljati določilo iz leta 1956, po katerem je nadomestilo za pogrebne stroške znašalo le 40.000 starih dinarjev. Ker se ta znesek ves čas do letos ni zviševal, pač pa so se močno zvišali pogrebni stroški, ni bilo mogoče s tem pokriti stroškov pogreba. To pa je bil razlog za spremembo zadevnih določil, ki pa ne vplivajo na pravico do povračila pogrebnih stroškov iz socialnega zavarovanja, če gre za umrle spomeničarje, ki so bili socialno zavarovani.

BESEDE IN DEJANJA

● Iz ekspozija predsednika izvršnega sveta Staneta Kavčiča v republiški skupščini

Cedalje bolj postaja jasno, da reforma ni neki naš izmišljeni eksperiment, ampak gospodarska in družbena nujnost, ki pretresa v tej ali drugi obliki, z večjo ali manjšo silovitostjo tudi druge, tako na vzhodu kakor na zahodu. Spoznanje te nujnosti prehaja v čedalje širši obseg v zavesti delovnih ljudi. Na podlagi njihove zavzetosti in delovanja postajajo cilji reforme tudi že svojstvena materialna sila.

Ne moremo biti zadovoljni s stanjem našega zunanjetrgovinskega in deviznega režima in sistema ali natančneje rečeno z njegovim izvajanjem. Lani so sicer v načelu bolj ali manj zadovoljiv režim s konkretnim izvajanjem, z nekontrolirano liberalizacijo tako popačili, da smo se znašli v precej kritičnem materialnem položaju. Ta je izsilil precejšnje restriktivne ukrepe. Le-ti pa v tem trenutku ne vplivajo preveč spodbudno na naš izvoz. Se več, ti ukrepi so povzročili v naših delovnih organizacijah mnogo razburjenja, kritike. Mimo tega smo menili, da je v preteklem letu zunanjetrgovinska politika vsebovala premalo selektivnosti.

V mnogih razpravah je bilo izraženo enotno mnenje, naj bi povprečne pokojnine predstavljale okrog 65 odst. povprečnega zaslužka zaposlenih. Spriču tega bomo morali resno razmisлити o tem, kako bi izdatke za socialno zavarovanje postopoma povečali.

Delo — 13. II. 1968

● Ključ do deviz

Lani je prispelo v Jugoslavijo približno 22.700.000 tujih valut ali za 33 % več kakor predlansko. Skupni devizni dohodek, če računamo še prometne storitve, znaša približno 190 milijonov dolarjev in je bil za tretjino večji kakor predlansko. Lani je najbolj napredoval izletniški turizem; njegovemu povečanju za 40 % se moramo v glavnem zahvaliti za tako velik devizni dohodek.

Delo — 15. II. 1968

● Zafurnirani furnir

Lesna predelovalna industrija se je v vsej Jugoslaviji znašla v izredno težavnem položaju, prav gotovo najbolj kritičnem v vsem povojnem obdobju. Posebno hudo je v industriji polninskih izdelkov, med katerimi so vštete zlasti tovarne furnirja. Njihova zmogljivost daleč presega domače potrebe in so že doslej svoje izdelke usmerjale na zunanji trg, še posebno na področje konvertibilnih valut. Toda čeprav smatrajo v Beogradu, da je furnir dolarski artikel, je zahod za ta naš izdelek skoraj hermetično zaprt. Po drugi strani pa za območje klirinške menjave še vedno niso znane blagovne liste, čeprav smo že sredi februarja.

Primorske novice — 10. II. 1968

● Manj in več...

Rudnik rjavoga premoga »Kamenograd«, zlasti pa obrat »Fajtovci« je zajela kriza. Ob tem se dogajajo čudne stvari, na primer tudi tale: kopač obrata »Fajtovci« (obrat je sicer rentabilen), zasluži 800 N-din, medtem ko kopač »Kamenograda« zasluži 1150 N-din. Čeprav ta obrat posluje z izgubo. Poleg tega plače niso redne (v zamudi so za 2 do 3 mesece).

Komunist — 9. II. 1968

● Nekaterniki

Navajamo del referata s seje občinske konference ZK Srbije v Osečini:

— Smatram, da je poleg sprejema novih članov potrebno premagati tudi NEKATERE slabosti v NEKATERIH organizacijah, pri NEKATERIH komunistih, ki zelo negativno vplivajo na NEKATERE dobre občane, ki zaradi slabosti NEKATERIH članov Zveze komunistov ne želijo biti sprejeti v Zvezo komunistov.

Ko bodo NEKATERI prečitali tako NEKO konkretno kritiko, bodo takoj odpravili NEKATERE slabosti.

— Napravljaljevo!

Politika — 9. II. 1968

● Obutev v izvozu

Proizvajalci čevljev so lani prodali na domačem tržišču za približno 1,1 milijona parov čevljev manj kot leto dni poprej. Zmogljivosti jugoslovanske industrije obutev daleč presegajo sedanje potrebe in obenem plačljive zmogljivosti domačega trga.

Lani smo izvozili iz Jugoslavije na konvertibilno področje 2.482.000 parov čevljev, na klirinško področje pa 6.745.000 parov. S tem smo povečali izvoz v primerjavi z letom 1966 za 2,3 milijona parov.

Delavska enotnost — 10. II. 1968

● Grabež honorarnih ur

Po podatkih prosvetno-pedagoškega zavoda je tretjina beograjskih učiteljev profesorjev (2671) imela honorarne nadure. Zmogljivosti jugoslovanske industrije obutev daleč presegajo sedanje potrebe in obenem plačljive zmogljivosti domačega trga.

Politika — 11. II. 1968

NIKOLI NE BO UGASNIL SPOMIN NA EPOPEJO ŠTIRINAJSTE DIVIZIJE, KI SE JE V JANUARJU IN FEBRUARJU LETA 1944 V SNegu IN MRAZU PREBIJALA SKOZI SOVRAŽNIKOVE OBROČE. DROBEC TE EPOPEJE — DEL KOLONE Z RANJENCI — VIDIMO NA TEJ SLIKI, KI JO JE POSNEL DIVIZIJSKI FOTOREPORTER JOŽE PETEK

NOV Jugoslavije v Bolgariji je bilo izraženo zadovoljstvo spriču plodnega in koristnega sodelovanja borčevskih organizacij obeh sosednjih dežel. Člani predsedstva ZZB NOV Jugoslavije so hkrati prav spriču takšnega sodelovanja izrazili za skrbljenost ob izpadih velikobolgarskega šovinizma. Poudarili so, da ti izpadi, do katerih je prišlo zadnje čase, niso v skladu z načeli, na katerih temelje odnosi obeh socialističnih dežel in sodelovanje njihovih borčevskih organizacij.

Na seji so se pogovorili tudi o poročilu o delu zveznega odbora v letu 1967, izvolili uredniški odbor »Zbornika spominov in dokumentov o življenju, trpljenju in borbi Jugoslovancev v koncentracijskih taboriščih«. V tem odboru zastopa Slovenijo Miroslav Luštek.

Z izvolitvijo nekaterih novih članov so izpolnili tudi svet za negovanje revolucionarnih tradicij NOV in komisijo za sodelovanje z narodnimi in mednarodnimi organizacijami borcev.

Ali bo priznan status borcev primorskih udeležencev NOB po 9. septembru 1943?

Med tistimi zadevami, o katerih je pred kratkim govoril Hajro Kapetanović, predsednik skupne komisije zveznega in socialno zdravstvenega zbora za vprašanja borcev in vojaških vojni invalidov, na tiskovni konferenci o problemih borcev je omenil tudi tole:

Komisija bo posvetila še posebno pozornost razpravljanju o statusu borca za udeležence NOB iz Istre in Slovenskega Primorja, ki so se, iz objektivnih razlogov, ker so pač ta območja po prvi svetovni vojni spadala pod Italijo, lahko množično priključili narodnoosvobodilnemu boju šele po 9. septembru 1943.

Menimo, da je ta napoved močno spodbudna, kajti vse-

stransko utemeljena vloga republiškega odbora ZZB NOV Slovenije (slično vlogo je Zveznemu izvršnemu svetu posredoval tudi republiški odbor ZZB NOV Hrvatske) vsebuje dovolj gradiva za spoznavanje tega izjemnega primera. Zato tudi njegova ureditev verjetno ne bo povzročala nobenih težav.

Ne gre prezreti tudi Kapetanovićeve izjave ob koncu konference. Naglasil je, da bi bilo mogoče hitreje urejati stanovalniške zadeve borcev (le-teh je v Jugoslaviji neurejenih še približno 20.000), če bi sprejeli predpis, po katerem bi se iz prispevka za gradnjo stanovanj odvajal ustrezen odstotek za graditev stanovanj za borce in vojaške vojne invalide.

PREDLOG HAJRA KAPETANOVIČA: UPOKOJENE OFICIRJE JE TREBA IZVZETI
IZ SPLOŠNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Tudi za druge borce naj bi veljal poseben pokojninski sistem

Napoved, da bi utegnili upokojene oficirje izvzeti iz splošnega pokojninskega zavarovanja in jih vključiti v poseben sistem, je bila za mnoge najprivlačnejša novica izmed vseh, kar jih je sporočil predsednik parlamentarne komisije za zadeve borcev in vojni invalidov Hajro Kapetanović na zadnji tiskovni konferenci v Beogradu. Ko je razlagal potrebo po takih spremembah, je dejal: »Razlike v prejemkih aktivnih in upokojenih oficirjev so tako občutne, da nastajajo mnogi nesporazumi in celo politični problemi.«

Razlike v prejemkih aktivnih in upokojenih oseb so velike pri vseh poklicih — tako pri oficirskih kakor tudi pri uslužbenčkih za notranje zadeve, zdravniških, delavcih v industriji in rudarstvu itd. Pri tem nastajajo težave, ki so izredno občutljive in jih ni mogoče odstraniti le z izločitvijo posameznih kategorij upokojencev v poseben pokojninski sistem, temveč s temeljitimi spremembami v sedanjem pokojninskem sistemu, pa tudi morda s kakimi posebnimi pokojninskimi sistemi na povsem drugačnih osnovah, kot

jih ima sedanji sistem. Zato omenjeni argument ni dovolj utemeljen in prepričljiv razlog za izločitev upokojenih oficirjev ali kakšne druge kategorije naših delovnih ljudi v poseben pokojninski sistem, zakaj to vprašanje je mogoče rešiti tudi v enotnem sistemu pokojninskega zavarovanja.

Nesporno pa je, da je treba nekatere kategorije zavarovancev izločiti v posebne pokojninske sisteme, drugačne od tistih, v katerih velja načelo: »Pokojnina bo vrnila toliko, kolikor je kdo vložil.« Kaže, da

sedaj čutimo veliko potrebo po izločitvi dveh kategorij v posebnem pokojninskem sistemu:

● Prvo kategorijo sestavljajo nekdanji borci, vojni vojaški invalidi in druge žrtve vojne, ne glede na to, kje so zaposleni. Zanje je treba nedvomno uporabljati posebne kriterije, kajti okoliščine, v katerih so zavarovani — za primer starosti, delovne nesposobnosti, onemoglosti itd. — so po svoji naravi nekaj posebnega. Razen tega pa je družba dolžna, da jih pri pridobivanju pokojnine izenači s tistimi kategorijami državljanov, ki jih vojna in njene posledice niso potisnile iz normalnega osebnega, družinskega, družbenega, poklicnega itd. razvoja.

● V drugi kategoriji so nekdanji pripadniki zasebnih poklicev (advokati, obrtniki, trgovci, duhovniki itd.), ki jim je naša družba dobrohotno priznala staž daleč prek meja, ki označujejo začetno stopnjo vplačevanja prispevkov za pokojninske sklade in jim tako omogočila, da si pridobijo ugodnejše pogoje za svojo upokojevalno škodo tistih, ki so zavarovalnim skladom plačevali celotne prispevke. V današnjih okoliščinah ni treba in tudi v materialnem oziru ni mogoče te kategorije zavarovancev izenačiti s pravicami rednih zavarovancev, saj z njo tudi glede obveznosti ni izenačena.

Več razlogov govori za to, da bi bilo treba borce, invalide in žrtve vojne izločiti v poseben pokojninski sistem. V enotnem pokojninskem sistemu ni mogoče dovolj hitro in popolno reševati mnogih zelo zamotanih primerov, ki jih poraja življenje. Sedaj, ko federacija izplačuje skladom pokojninskega zavarovanja del sredstev, namenjenih za pokojnine udeležencev NOB, in ko so z zakonom urejene različne usodnosti nekdanjih borcev, vojni invalidov in žrtve vojne, postaja reševanje mnogih problemov, ki jih poraja življenje, izredno zamotano in počasno. Na drugi strani pa popravki, ki bi bili v enotnem sistemu pokojninskega zavarovanja nujno potrebni, da bi ohranili ugodnosti za zavarovance, onemogočajo vzpostavitev čistih odnosov v zavarovalnem sistemu s sedanjimi načeli.

Nekdanji borci in invalidi naše revolucije so se prostovoljno

no vključili v revolucionarno vojno in je nanje padel največji del vojnih bremen. Ker so se zavedali težav in svoje odgovornosti pred zgodovino, so se tudi v povojnem obdobju z izrednim revolucionarnim navdušenjem lotili izgradnje socializma in si na vso moč prizadevali, da bi generacijam, ki prihajajo, pripravili čimbolj normalen izobraževalni, poklicni, psihični itd. razvoj. Vojna in povojni napori so že sami zase vzrok socialnim problemom, ki so v materialnem, biološkem, psihološkem, moralnem in drugem smislu mnogo globlji in težavnejši kot drugi, »klasični« socialni problemi. Zato se tudi socialna zaščita nekdanjih borcev in žrtve vojne razlikuje od splošnega sistema socialne zaščite glede zakonske ureditve, financiranja in pogojev za pridobitev ustreznih pravic, pa tudi glede administrativne organizacije.

Zaščito nekdanjih borcev in žrtve vojne so izločili v posebne sisteme v večini razvitih sistemov socialne zaščite. Skrb za nekdanje borce, vojne invalide in žrtve vojne mora v okvirih humanističnih in socialističnih ciljev, ki jih ima socialna zaščita v naši državi, priti na prvo mesto ne samo zato, ker bi bilo treba dati tem ljudem nekakšen privilegiran položaj, temveč zato, ker so prav te ljudi še posebej prizadele mnoge posledice naihujše socialne nesreče — vojne in ker zato v primerjavi z drugimi državljani nimajo enakih možnosti za življenje in napredovanje v življenju. Družbena odgovornost in obveznost sedanjih rodov (kar pri nekaterih kategorijah nekdanjih borcev, invalidov in žrtve vojne še vse doslej ni uresničeno) sta v tem, da bi bile borcem in žrtvam vojne omogočene take življenjske in delovne razmere, kakršne materialni in dušebni položaj, ki bi jih kar v največji meri izenačil z drugimi državljani.

Zaščita nekdanjih borcev, vojni invalidov in žrtve vojne je v naši državi v bistvu že ločena od splošnega sistema socialnega zavarovanja in socialnega varstva, sedaj pa bi jo bilo treba še dograditi v poseben in celovit sistem. Poseben sistem pokojninskega zavarovanja pa je v tej verigi nujen člen.

(Iz »Vjesnika u srijedu«)

Enotno reševanje raznih nalog

Koordinacijski odbor občinskih združenj ZB NOV Trbovlje, Hrastnik in Zagorje ob Savi se je sešel v zadnjem času dvakrat in obravnaval nekatere vidike tesnejšega medsebojnega sodelovanja oziroma možnosti oblikovanja enotne organizacije ZBZB NOV za območje rudarskih zasavskih revirjev, skladno s povezovalnimi procesi, ki so čedalje bolj prisotni na tamkajšnjem območju.

Prevladalo je mnenje, da za zdaj še ni mogoče uveljaviti zamisli o oblikovanju enotne organizacije ZBZB NOV za rudarske revirje, kar pa seveda ne pomeni, da sodelovanje med občinskimi združenji ZB NOV ne bi moglo biti še globlje in uspešnejše. Gre predvsem za to, da se enotno rešuje posamezne probleme oziroma uveljavlja naloge, ki so pred organizacijami ZBZB NOV. Dogovorjeno je bilo zato na zadnjem sestanku koordinacijskega odbora, da se naj izdela predlog dokumenta, s katerim bi urejali delo koordinacijskega odbora občinskih združenj ZB NOV in ki bi dejansko zajemal vse oblike medobčinskega sodelovanja borčevskih organizacij v zasavskih rudarskih revirjih.

Sredi februarja se bo ponovno

sešel koordinacijski odbor občinskih združenj ZB NOV in obravnaval predlog dokumenta, kolikor bo dokument sprejet, la bodo predložili v razpravo in sprejem na občne zbore občinskih združenj ZB NOV, ki bodo ob koncu februarja oziroma v marcu.

Seveda pa organizacije ZBZB NOV iz zasavskih rudarskih revirjev ne želijo v prihodnje opustiti tudi sodelovanja z organizacijami občin Laško, Zalec in Litija, ki se je uveljavilo: s sodelovanjem vseh pa so uspešni že doslej rešili tudi vrsto skupnih nalog, da pri tem omenjamo samo gradnjo doma revirskih in savinskih borcev NOV na Vrheh, ureditev počitniškega doma ZBZB NOV v Lošnju itd.

Potrebna je pomladitev

Novi odbor ZROP v Ilirski Bistrici je imel svoj prvi sestanek. Na njem so razpravljali o tem, kdo bi bil predsednik in drugi odgovorni člani, ki bi vodili delo združenja. Razen tega so razpravljali o načrtih dela za leto 1968. Veliko so tudi govorili o posameznikih, ki ne hodijo na predavanja in na vaje. Sklenili so, naj bi bila zato vsa predavanja obvezna, tisti, ki se jih ne udeležujejo, pa bi za to odgovarjali, kar do zdaj niso.

Prav tako so sklenili, da je treba nujno pomladiti vodstvo. Iz izkušnji je znano, da so mlajši ljudje v vodstvih lahko bolj delavni kot na starejši.

Za novega predsednika so izvolili Franca Pavlovca, ki je obljubil, da se bo potrudil pri delu in zaprosil za pomoč starejše člane.

Petar Nikolić

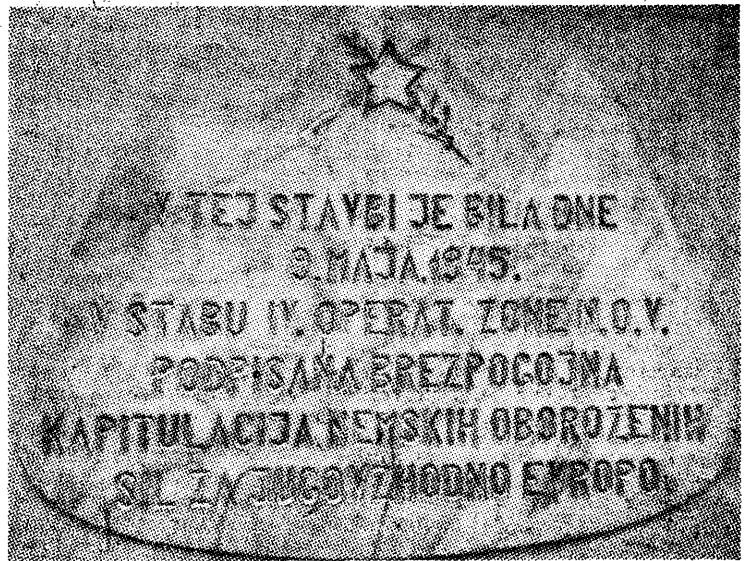
PISMA UREDNIŠTVU

Ko listamo po knjigah in obujamo spomine, ne moremo mimo bojev slavne 14. divizije. Tako se spominimo tudi na prvi spopad te divizije na Štajerskem, ko je prekorčala Sotlo. To se je zgodilo med vasema Buče in Zeče. Tam so po vojni postavili skromen spomenik.

Toda napis na njem je nečitljiv. Mislim, da bi napis lahko s skromno vsotico popravili. Samo bojim se, da so na Kozjem in v Šmarju na to pozabili. Včasih, ko potujem mimo tega spomenika, se sprašujem, ali so kdaj pri njem položili kak šopek? Prebivalci teh krajev so že leta 1941 kot izgnanci v Nemčiji marsikaj hudega doživeli. Mnogi so kasneje pobegnili in se pridružili NOV ali zapvezniškim vojskam. Zakaj zdaj pozabljajo na padle tovariše?

Ana Trdin, Kamnik

Dne 30. I. 1968 je bilo v »TV 15« objavljeno pismo z naslovom »Zakaj ni spominske plošče na tako pomembni hiši«. Bralce ved drugim piše, kako je leta 1945 v hiši Sulcer v Letušu brezpogojno kapituliral generalpolkovnik von Lehr. Prav je, da tudi bralci dela pišejo o naših zgodovinskih dogodkih, toda opisovali naj bi jih točno, pozdravljam pa tudi pobudo, da bi se ti dogodki spominsko obeležili, če so za to objektivni razlogi. Ker pa vsebina omenjenega pisma ni povsem resnična, naj jo popravim oziroma dopolnim. Kot oficir štaba IV. operativne cone NOV in POS namreč vem, kako in kje je prišlo do tako imenovane »brezpogojne kapitulacije« nemške armade, ki ji je poveljeval generalpolkovnik von Lehr.

Dne 9. maja 1945 je dobil ob 10. uri politkomisar XIV. slovenske divizije tov. Ivan Dolničar-Janušek Lehtovo pismo, s katerim je vabil predstavnike Titove vojske na razgovor v Letušu. Tovarš Janušek se je odzval vabilu in se v hiši Sulcer v Letušu sestal z generalom Lehtom. General Lehr je zaprosil, če lahko razloži svoje predloge. Povedal je, da je na razpolago maršalu Titu, da bo predal večje količine orožja, da prevzema odgovornost, da bodo njegove enote disciplinirano zapustile jugoslovansko ozemlje. Postavil pa je tudi nesporene pogoje in zahteval, da moramo pustiti vsakemu desetemu vojaku orožje, podoficirjem pištole, oficirjem pa osebno orožje, pa tudi kamione za prevoz hrane; na vsak kilometer nemške kolone naj bi nadalje pustili »bežeči« armadi po en tank, da bi njegov štab lahko nemoteno poveljevali.

Ker se s takimi pogoji in zahtevami nemškega generala tov. Janušek ni strinjal, stanja na državni meji pri Dravogradu pa ni poznal, je zahteval, naj von Lehr s štabom odide v Topolšico v štab IV. operativne cone. Tako je štab generala Lehra krenil iz Letuša proti Soštanju in od tam v Topolšico, kamor je prispel okrog 17. ure. V Topolščici so se pričeli razgovori o »brezpogojni kapitulaciji« Lehtrove armade. Ze takoj na začetku razgovorov je general Lehr izrazil željo, da bi svojo armado razorožil okrog Celovca, češ da je tam dovolj prostora.

Zapisnik o »brezpogojni kapitulaciji« Lehtrove armade, ki je po njegovi izjavi štela 300.000 mož, sta v imenu štaba IV. operativne cone podpisala politkomisar Matevž Hec in načelnik štaba major Peter Brajovič, v imenu nemškega štaba pa general von Lehr. Da bi se ohranil spomin na ta pomembni zgodovinski dogodek, je 1957. leta občinska organizacija ZB Soštanj na zgradbi v Topolščici, kjer je bila podpisana »brezpogojna kapitulacija«, postavila spominsko ploščo, datirano z 9. majem 1945.

Ta dopolnitev omenjenega pisma naj našo javnost seznanj z resnično in jasno vsebino dogodka.

Ignac Miklič-Nace,
Partizanska pot 5, Slovenj Gradec

ANTON ŠABEC

V ponedeljek popoldne, 5. februarja, so v Trebnjem pokopali Antona Šabca, enega prvih sodelavcev Osvobodilne fronte tega območja. Dolenjske in očeta partizanske družine.

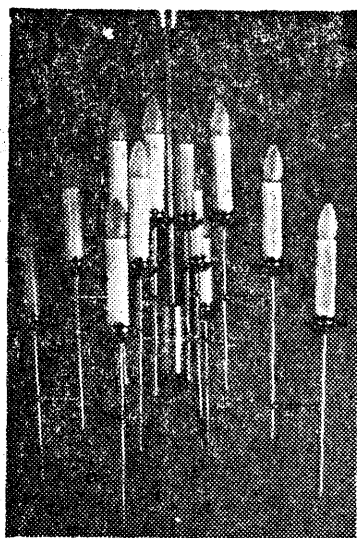
Rodil se je leta 1897 v Kalu pri pivki Kot slabo plačan gozdni in lovski čuvaj se je že v času pred drugo svetovno vojno pridružil delavskemu gibanju za kar so ga takratne italijanske oblasti izgnale v Jugoslavijo. V Veliki Laki pri Trebnjem se je zaposlil na žagi, da je lahko preživel svojo družino.

Ze takoj v začetku oborožene vstaje se je pridružil sodelavcem

V novo stanovanje edino

EMI
lestenci

iz 1. oljčan

Trgovsko podjetje »MURKA« Lesce pri Bledu

V SVOJIH TRGOVINAH PRODAJA RAZNOVRSTNO POTROŠNO
BLAGO PO KONKURENČNIH CENAH IN KVALITETNO

Družine in mladi zakonci! Kadar se odločate za nakup kvalitetnega pohištva v modernem in klasičnem stilu, smo vam vedno na razpolago v specializirani trgovini pohištva.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Rečne vojne ladje

Vojna mornarica se s sovražnikom ne bori le na morju in morskih obalah, temveč jo sestavljajo tudi rečne plovne enote. Mednje spadajo monitorji, topničarke, oklepni čolni, patrolni čolni, polaganci min, minolovci in desantne ladje.

Monitorji so največje rečne vojne ladje, ki imajo dovolj močan oklep, da se sovražniku lahko pri-

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

blizajo brez strahu pred njegovim ognjem iz pušk, mitraljezov in minometov, nato pa ga mirno obstreljujejo s svojimi topovi in mitraljezi.

Topničarke imajo enake naloge kot monitorji, vendar so nekoliko slabše oborožene in imajo tanjši oklep.

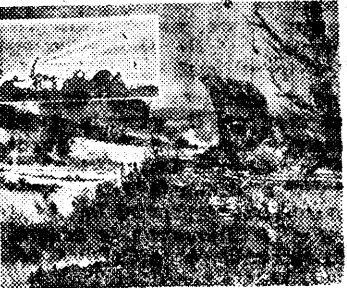
Oklepni čolni so hitri in dobro oboroženi topniški plovni objekti na rekah in jezerih. Naloge izvajajo v sodelovanju s kopenskimi enotami. Zlasti uporabni so za prodore v sovražnikovo zaledje. So lažji kot monitorji — do 140 ton — in zato jih letalstvo težje odkrije, pa tudi lažje jih je maskirati.

Minolovci iščejo in uničujejo na rekah in jezerih mine, ki jih običajno postavljajo polaganci min. Razen teh pa ima rečna flotila še vrsto raznih desantnih in drugih ladij.

Lovci na minomete

Ze vojna v Koreji, še bolj pa sedanja vojna v Južnem Vietnamu dokazuje, da na bojišču povzroča najhujše izgube minometni ogenj in da je minomet, ki so ga dobro ukopani in maskirani, zelo težko odkriti in uničiti. Zato so si v zahodnih vojskah zelo prizadevali, da bi odkrili kako sredstvo, ki bi bilo dovolj učinkovito tudi v protiminometnem boju.

Tako orozje naj bi bil, kot poroča zahodni tisk, protiminometni radar »green archer«, ki je britanski izdelek, v oborožitev pa ga je uvedlo že več zahodnoevropskih

držav. S tem radarjem spremljajo polet mine. Zadostuje že to, da radar zazna samo dve točki na poti mine, pa bo elektronski računalni stroj, ki je sestavljen del radarja, avtomatično izračunal vso njeno pot in hkrati ugotovil točko, iz katere je bila mina izstreljena.

Radar »green archer« je vgrajen na posebno prikolico ali pa v oklepni transporter. Njegov doseg znaša petnajst kilometrov.

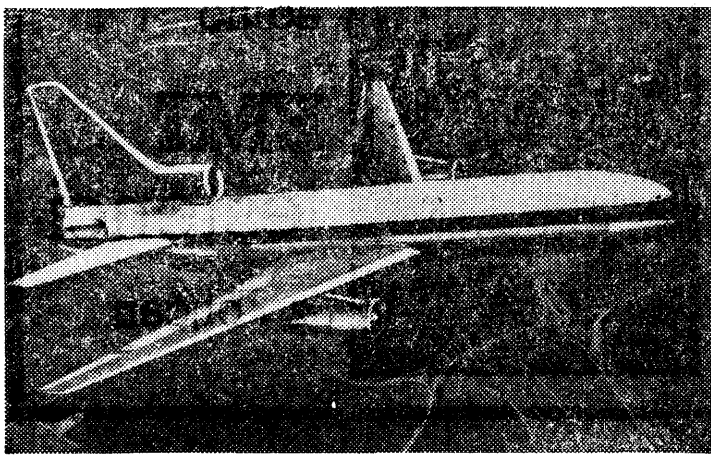
Letalo za 300 potnikov

Ta naj bi bilo ameriško potniško letalo L-1011, izdelek ameriške firme Lockheed. Letalo, ki bo prvič vzletelo — še bo šlo vse po sreči — čez štiri leta, je res orjaško. Dolgo bo 50, visoko pa 18 metrov. Trup bo šest metrov širok, zato pa bo v njem prostora za osem vrst sedežev. Letalo bo imelo šest vrat, skozi katere se v skladu s novimi mednarodnimi predpisi vseh 300 potnikov izkrci za 90 sekundah. Polno otovorjeno letalo bo težko 145 ton, v rezervoarjih pa bo prostora za 49 ton goriva.

L-1011 bo za pristanek potreboval 1700 metrov dolgo pisto, za vzlet pa nekoliko daljšo — 2300 metrov dolgo. Najbolj mu bodo ustrezali poleti na višini kakih 9000 metrov, kjer bo letel s hitrostjo tisoč kilometrov na uro.

Letalo je sicer orjaško, ni pa namenjeno za dolge proge. Uporabljati ga bodo predvsem na srednjih progah. Njegov doseg namreč znaša kakih 3500 kilometrov.

Kaj pa cena? Tudi to so že določili. Vsako letalo te vrste bo stalo nekaj manj kot dvajset milijard S-din.

KDO BO PRVI V BERLINU

ZAKAJ ZAHODNI ZAVEZNIKI NISO IZVEDLI OPERACIJE »ECLIPSE«

Lani je zahodni vojaški tisk objavil članek z novimi podatki o operaciji, ki so jo krstili za »Eclipse« in katere cilj je bilo zavzetje Berlina v 1945. letu. Avtor članka, ameriški polkovnik Oldfield, ki je sodeloval pri izdelavi načrtov, piše, da je vrhovno poveljstvo zavezniških ekspedicijskih sil pripravljalo tako operacijo za primer, če bi Nemčija po uspešnem izkrcanju zavezniških sil na francoskih obalah kapitulirala. Zavezniško vojaško vodstvo je namreč menilo, da bo nemški odpor prenehal že takrat, ko bodo zavezniške čete dosegle Ren, s čimer bo podana možnost za nagel prodor v globino rajha, k Labi in Baltiku ter da bodo lahko osvojili tudi Berlin s pomočjo velikih zračnih desantov.

Avgusta 1944 so zavezniški obdelali načrt »Talisman«, v katerem predvidevajo zavzetje Berlina. V začetku septembra istega leta je načelnik štaba 1. zavezniške zračno-desantne armade general Parks razposlal poveljnikom svojih enot podatke iz tega načrta z naslednjim navodilom: »Talisman« vsebuje načrte in priprave operacij v Evropi (razen Norveške in Normandskih otokov) v primeru nemške kapitulacije... V tem primeru je treba razorožiti in nadzorovati nemške vojaške enote, pa tudi polvojaške in policijske formacije, da bi s tem preprečili obnavljanje vojaških akcij in omogočili natančno izvajanje pogojev kapitulacije...»

Po zaplenjenih dokumentih, ki jih je zavezniško vodstvo dobilo v roke oktobra 1944, je bilo videti, da je nemška obveščevalna služba le nekaj zvedela o tem načrtu. Zato so ga 18. oktobra spet predelali in mu dali šifrirani naziv »Eclipse«. Bil je le del splošnega načrta in je predvideval spuščanje velikih zračnih desantov, enega na območju Kiela, drugega pa v Berlinu. »Novembra 1944.« se spominja Oldfield, »me je v Maastrichtu, na Nizozemskem, obiskal predstavnik glavnega štaba ekspedicijskih sil. Povedal mi je, da pripravljajo zračno-desantno operacijo na Berlin za primer, če bo uspel atentat na Hitlerja, če bodo nemiško vlado vrgli ali če se bo zgodilo kaj drugega, kar bi za nas bilo ugodno.«

Berlin naj bi napadla 1. zavezniška zračno-desantna armada, ki je imela dva korpusa — ameriškega in angleškega. Angleški korpus so sestavljale 1. in 6. zračno-desantna divizija, 52. zračno-transportna divizija in 1. samostojna poljska brigada. Osemnajsti ameriški zračno-desantni korpus pa je imel 17., 82. in 101. zračno-desantno divizijo. Po načrtu naj bi v prvem ešalonu spustili neko ameriško divizijo brez padalskega polka, ki bi ga dodali angleški diviziji, ki naj bi tudi krenila nad Berlin že v prvem ešalonu.

Za uresničitev operacije »Eclipse« je bilo po Oldfieldovem mnenju nujno zavarovati prvi dve diviziji z dodatnimi silami, razen tega pa naj bi s 100 letali poslali v Berlin visoko kvalificirane strokovnjake s področja politike, vojaških zadev in tehnične obveščevalne službe. »Če bi se anglo-ameriški desant spustil v Berlin,« nadaljuje Oldfield, »in če bi tam vzdržal nekaj dni ali celo nekaj tednov (po načrtu bi se morale najkasneje v štirinajstih dneh v mesto prebiti tudi druge kopenske enote), bi kljub temu dosegli ogromno prednost: zahodni zavezniški bi prvi zasegli blagajne, tajne materiale in arhiv tretjega rajha, imeli pa bi tudi možnost, da zaslišijo nemške voditelje, kar bi jih še ostalo živih.« Ta načrt pa je ostal le na papirju.

Ko so sovjetske enote 24. aprila 1945 že jurišale nad Berlin, je poveljstvo 1. zavezniške zračno-desantne armade vprašalo vrhovno poveljstvo: »V zvezi z načrtom »Eclipse« obnavljamo zračno-desantne operacije proti Kielu in Berlinu. Dobili pa smo nasprotujoča si navodila. Štab meni, naj se teh operacij ne bi lotili. Prosimo, da to potrdite ali nam dajte ustrezna pojasnila.«

Odgovor so prejeli naslednjega dne: »Zračno-desantna operacija proti Berlinu po na-

črtu »Eclipse« je preložena. Operacija proti Kielu pa se utegne izvesti. Zato nadaljujte načrtovanje in priprave.«

Potem ko je polkovnik Oldfield napravil pregled zračno-desantnih sil, ki so se udeležile forsiranja Rena konec marca 1945 (kakih 1600 transportnih in 1300 jadralnih letal, 3000 lovcev) in opozoril na sorazmerno majhne izgube, je izrazil mnenje, da bi se bilo zavezniškom povsem mogoče spustiti tudi v Berlinu.

V novejši buržoazni vojnogodovinski literaturi in v raznih izjavah vodilnih političnih in vojaških ljudi v zahodnih deželah je pogosto zaslediti misel, češ da bi bile anglo-ameriške enote lahko osvojile tudi Berlin. Tega pa niso storile menda sprčo napačne strategije zahodnih zaveznikov, ki so podcenjevali pomen te operacije. V tem smislu je pisal tudi maršal Montgomery. Ta je trdil, da bi bila anglo-ameriška vojska lahko vdrla v Berlin pred

sovjetsko, če bi bili zavezniki izvedli njegov načrt in Porurje obšli s severne strani.

Mnogi buržoazni pisarji pa navzlic temu resno dvomijo, da bi bilo mogoče to storiti. Tako na primer je poveljnik 12. ameriške armadne skupine general Bradley v knjigi »Vojakovi zapiski« napisal, da je konec marca 1945, ko so zavezniški forsirali Ren in začeli z remagenskega mostišča prodirati južno od Rena, še vedno bilo od Montgomeryjevega mostišča ob Reni do Labe celih 300 kilometrov. »Pot, ki je bila pred nami, pa je bila še daljša, ker smo morali najprej obkoliti Porurje. Takrat pa je Zukov ob Odri, ki je od Berlina oddaljena le 43 kilometrov, že osredotočil več kot milijon vojakov. Čeprav bi bili mi prodrli k Labi, preden bi bil Zukov prešel Odro, bi bili od Berlina še vedno oddaljeni 80 kilometrov. Spotoma bi morali preiti še mnoga jezera, reke in prekope. Na Eisenhowerjevo vprašanje, kako drago nas bi stal preboj z Labe k Berlinu, sem odgovoril, da naše izgube cenim v tem primeru na 100.000 mož.« Takšna ocena takratne situacije dokazuje, da je bil Berlin v zadnjem mesecu vojne za zahodne zavezniške praktično nedosegljiv.

Oldfieldovo prepričanje, da je bila operacija »Eclipse« uresničljiva, ne drži, ker za to ni bilo potrebnih pogojev. Atentat na Hitlerja, do katerega je prišlo julija 1944, je bil neuspešen in nemška vlada je še nadalje ostala na oblasti. Upanje, da bo Nemčija kapitulirala, je bilo prazno. Hitlerjevcem se je s terorjem, zastraševanjem in demagogijo gibelsovske propagande posrečilo prisiliti nemške vojake na boj do konca. Ob koncu vojne so bile najmočnejše sile osredotočene okrog Berlina, v zadnjih dneh pa v samem mestu. V takšnih razmerah je bilo mogoče osvojiti Berlin le z odločnim udarom velikih grupacij kopenskih sil, ki jih podpira letalstvo. Američani priznavajo, da za kaj takega takrat niso bili sposobni. Zračni desant na Berlin bi bil uspešen le v primeru, če bi ga bile lahko podprle anglo-ameriške kopenske sile. Te pa so bile daleč od Berlina, do katerega pa bi se silno težko prebijale. Potemtakem je bilo nestvarno tudi to, da bi Berlin osvojili iz zraka. Ključni za vdor v nacistično pritočnico pa so bili takrat že v rokah sovjetskega poveljstva.

Polkovnik I. ZAJCEV

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Za današnjo fotografijo lahko samo po njenem videzu le malo ugotovimo: le to, da je nastala v času, ko je dan kratek in sence dolge, da je nastala enkrat proti koncu vojne. Borci nosijo angleške in nemške uniforme. Po pokrajini sodeč pa je fotografija utegnila nastati na Gorenjskem, Dolenjskem ali v Beli krajini. Kaj opazuje partizanska enota, ki se je bila zbrala v polkrogu na neki jasi, nam ni uspelo razbrati. Fantje in dekleta so videti dobre volje. — Bralce prosimo, da si sliko pazljivo ogledajo in nam poročajo vse, kar so ugotovili v zvezi z njo

v Radence
po zdravje

za bolezni
LEDVIC

VIETNAMSKA STVARNOST

Napisal: Le Ti Kao, član združenja patriotskih učiteljev za osvoboditev Južnega Viet nama

Nekateri se čudijo: kako da se ljudstvo tako majhne dežele tako žilavo upira tako močni državi, kot so ZDA?

Moč, ki nas drži pokonci, je nezlomljiva volja, s katero hočemo zmagati. Mir ljubijo vsi pošteno ljudje. Kako šele si ga želi narod, ki je toliko pretrpel!

Pod vodstvom centralnega komiteja Fronte narodne osvoboditve Južnega Vietnama je naše ljudstvo osvobodilo štiri petine ozemlja svoje dežele, na katerem živita dve tretjini prebivalcev. Ljudska oblast si vsestransko prizadeva, da bi omogočila normalne življenjske razmere in pomagala tovarišem, ki se borijo. V odporu sodelujejo vsi, od otrok do starcev. V sestavi Fronte narodne osvoboditve je več kot 20 organizacij, ki predstavljajo vse sloje prebivalstva. Delo se nikoli ne ustavi, in to kljub poskusom ameriških agresorjev, da bi z nasiljem zastrašili prebivalstvo osvobodljenih krajev. Američani te kraje stalno bombardirajo, streljajo nanje s topovi in izvajajo »očiščevalne« akcije ob okupiranih conah.

Življenje na takih območjih je na zemlji nemogoče. Delo, solanje otrok in vse življenje poteka v podzemskih zakloniščih. Mi spreminjamo dan v noč in noč v dan.

Johnsonova vlada izvaja taktiko požiganja dežele, naše ljudstvo pa se kljub temu pogumno bori, prizadevač si, da bi si zagotovilo normalne možnosti za delo. Življenje pod zemljo pomeni proizvodnjo živil in blaga za prebivalstvo in

za fronto. Pod zemljo so tudi šole. Včasih pridejo otroci počasi iz podzemskih zaklonišč ter se učijo pri svetlobi taborne ognja. Namesto krede je često v rabi oglje. V vaseh, kjer v času francoske kolonialne oblasti sploh ni bilo šol, so

s strupenimi snovmi, a kljub temu imamo po dve do tri žetve riža letno. Pridelani riž takoj skrijemo, da ga sovražnik ne bi našel, odpeljal ali zastrupil. Zdravstvena služba ukrene vse potrebno, da bi ljudi obvarovala pred zastrupitvijo in re-

Ker Američani ne morejo zlomiti našega duha, skušajo z artilerijo, bombardiranjem in kemijskimi sredstvi nagnati prebivalstvo v tako imenovana »strateška naselja« ali »naselja novega življenja«. V bistvu so to koncentracijska taborišča.

Na okupiranih območjih vlada huda beda. Cene živin in drugih najnujnejših življenjskih potrebščin se neprestano dvigajo, hkrati naraščajo davki. Brezposelnost je čedalje večja. Mnoga dekleta, celo dijakinje, se vdajajo prostituciji. Po vseh večjih mestih so za ameriške vojake urejeni nočni klubi in bari. Sedanji ministrski predsednik Ki je brez sramu izdal nalog, da najamejo za te bare deset tisoč Vietnamk.

Sovražnik uporablja vsa sredstva, da bi napravil zmedo med mladino in jo pokvaril. Ni slučaj, da je čedalje več kriminala med mladoletniki. Po besedah ministra za javno varnost marionetne vlade je samo v Saigonu okrog 300.000 mladoletnih prestopnikov. To je prinesla našemu ljudstvu ameriška civilizacija!

Mar agresorji res mislijo, da nas bodo ukrotili? Tega ne bodo nikoli dosegli, kljub eskalaciji! Mi smo prepričani, da bo naš majhni ponosni, svobodoljubni in miroljubni narod zmagal nad agresorji, pa četudi bi moral vojna še dolgo trajati. Ne zverinsko nasilje ne licemerske izjave ne bodo zlo- mlenje volje naroda, ki je prepričan, da bo zmagala pravična stvar. Računamo pa tudi na podporo svetovne javnosti.

Vietnamske družine beže pred »jastrebi« iz vasi

zdaj odprte po dve ali celo tri. Ustanavljamo domove za otroke, otroške jaslje. Na okupiranem ozemlju se šola komaj 65 odstotkov, na osvobodjenem ozemlju pa 85 do 95 odstotkov otrok. Število učiteljev se je podeseterilo!

Sovražnik zasipa naša polja

šila tiste, ki so se že zastrupili.

Razvija se tudi umetniška dejavnost. Celo na območjih v bližini mest, ki so okupirana — kot npr. Saigon — često prirejamo amaterske koncerte in predvajamo filme. Ob večerih skrivaj obiskujejo te prireditve tudi mnogi ljudje iz mest.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

NADZVOČNO LETALSTVO

Po izstrelitvi prvega sovjetskega umetnega satelita (4. oktobra 1957) se nam nehoti poraja vprašanje: zakaj letala, katerih razvoj je omogočil izstrelitev umetnih satelitov in vesoljskih ladij, po hitrosti in višini poleta tako zelo zaostajajo za temi novimi stroji? Odgovor na to vprašanje najdemo v člankih, objavljenih v sovjetskem in drugem časopisu.

Dejstvo je, da so raketni motorji na trdo ali tekoče gorivo napravili izredno hitro razvojno pot. Umetne satelite ali vesoljske ladje lahko izstrelimo v vesolje in jim tam, kjer ni niti zračnega odpornosti niti segrevanja zaradi trenja, po mili volji določimo hitrost in trajanje poleta. Z zračnimi plastmi imajo opravka le pri izstrelitvi in pri vrnitvi na Zemljo.

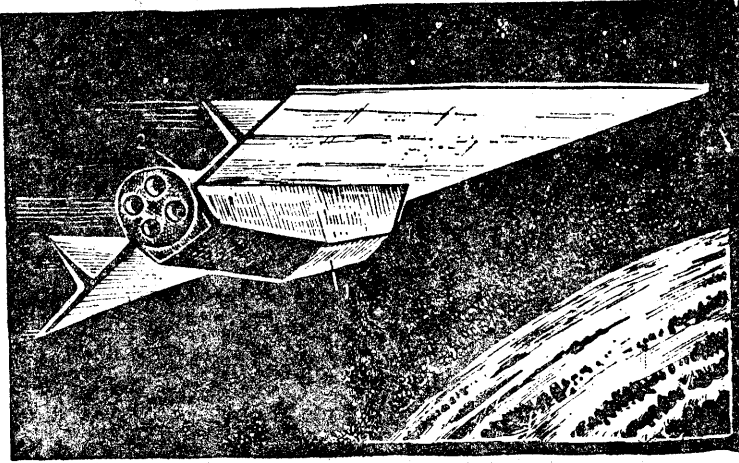
Očitno je, da bi bližnji daljši poleti v Zemljini atmosferi s hitrostjo sedem ali osem mahov zelo težavni. Prav zato je nastala velika praznina med hitrostjo 3.000 do 3.200 kilometrov na uro, ki jo dosežajo najodobnejša letala, in med hitrostjo 28.000 kilometrov na uro, ki jo dosežajo najodobnejša letala, in med hitrostjo 28.000 kilometrov na uro, ki jo dosežajo najodobnejša letala, in med hitrostjo 28.000 kilometrov na uro, ki jo dosežajo najodobnejša letala.

V bližnji bodočnosti je pričakovati, sodeč po pisanju strokovnjakov, velik napredek tudi med navedenimi hitrostmi in višinami. Prizadevanja bodo po-

tekala v dveh smereh: povečanje hitrosti in višine, ki naj bi ju letala dosegala tudi med dolgotrajnejšimi poleti, ter konstruiranje takih orbitalnih letal, ki bi lahko letala tako v atmosferi kakor tudi v brezračnem prostoru. Potemtakem bomo imeli dve vrsti letal: v prvem primeru bo šlo za letala, pri katerih se bodo sedanje sorazmerne majhne hitrosti razvile v nadzvočne, v drugem primeru pa bomo dobili letala, katerih orbitalna hitrost se bo lahko zmanjšala na nadzvočno in ki bodo lahko pristajala kot običajna letala.

Kakšni bodo ti stroji?

Vse te stroje lahko razdelimo glede na značilnosti njihovega poleta na tri skupine. V prvo spadajo nadzvočna letala, ki so daljše polete ob omejenih hitrosti in višini. V drugi skupini bodo letala, katerih hitrost bo do ustrezne meje enakomerno naraščala. V tretji pa bodo orbitalna letala, ki jim bodo rakete dale satelitsko hitrost, ali pa jo

bodo dosegli s pomočjo letal-nosilcev. Ko se bodo orbitalna letala vrnila v gostejše zračne plasti, bodo s pomočjo aerodinamičnih sil in motorjev planirala, nazadnje pa pristala na že vnaprej predvidenem letališču. Bistvena značilnost njihovega poleta je postopek zaviranja v atmosferi, ne da bi pri tem uporabljala motorje.

Ce je verjeti časopisu, potem lahko računamo še na četrto skupino strojev, ki naj bi združevali lastnosti druge in tretje skupine. Ta letala naj bi z lastnimi močmi dosegla satelitske hitrosti, krožila po vesolju in se spuščala v goste zračne plasti, nato pa manevrirala, zavirala in pristajala kot običajna letala.

NADZVOČNA LETALA Z VELIKIM DOSEGOM

Sodijo, da bi te vrste letal lahko uporabljali za prevoze in za boj.

Prva risba nam kaže hipervozno letalo, s katerim bi lahko dosegli hitrost kakih 8.000 kilometrov na uro, medtem ko bi letalo, ki ga vidimo na drugi risbi, letelo na višini 60.000 metrov dvakrat hitreje od prvega.

Opremljeno je z notranjimi turboreaktorji. Na višini 30.000 metrov in pri hitrosti 6.000 kilometrov na uro bi se njegova oblika začela spreminjati v tako, kot jo vidimo na spodnji risbi.

Pri teh letalih bo koristen tovor v primerjavi s celokupno težo znašal le 2 do 3 odst., teža goriva pa od 45 do 49 odst.

NADZVOČNA LETALA Z ENAKOMERNIM POSPEKOM

To naj bi bila transportna letala, ki bi se dvigala z običajnih letališč in enakomerno pospeševala hitrost, dokler ne bi dosegla kakih 9.000 kilometrov na uro, po opravljeni nalogi pa spet pristajala kot vsa druga letala.

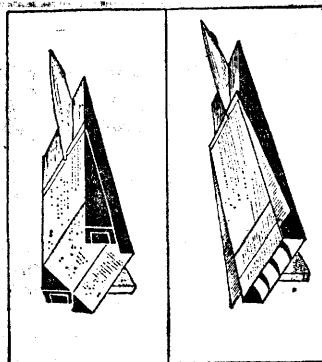
Kakšna razlika bo med temi letali in raketami-nosilkami, ki jih že sedaj pošiljajo v vesolje? Sedanje rakete na tri stopnje trošijo ogromne količine goriva. Da bi dosegli samo 30 odst. satelitske hitrosti, morajo predvideti tolikšno količino goriva, kakorega teža je enaka polovici začetne teže vse rakete. Letalo pa bi za enako hitrost porabilo le 1 odst. svoje začetne teže, medtem ko bi s 65 odst. že doseglo satelitsko hitrost.

Letalo ima namreč mnogo bolj ekonomične motorje kot pa rakete, ki uporabljajo tekoče gorivo, in zato je učinkovitejša mnogo večji. Res je, da so njihovi reakcijski motorji težji kot raketni, toda kljub temu lahko »satelizirajo« težje tovore kot rakete.

Na tretji sliki vidimo letalo te vrste, kot si ga zamišljajo tuji strokovnjaki.

ORBITALNA LETALA

Namenjena so za prevažanje tovora in ljudi na satelitske postaje, za nadzorovanje satelitov na njihovi orbiti itd. Njihove

oblike so zelo različne, skupno jim je to, da se spet lahko vrnejo nazaj na Zemljo. Letala te vrste ne morejo imeti kril, toda napravljena so tako, da v Zemljini atmosferi lahko manevrirajo in pristajajo na tleh kot običajna letala.

Letala imajo aerodinamično obliko in so napolnjenost (z naklonom 30°). Tak naklon jim omogoča večjo stabilnost pri manevriranju pa tudi manjše segrevanje zaradi trenja, ko se letalo spusti v zračne plasti. Navzlic temu pa so njihove aerodinamične lastnosti precej slabše kot pri drugih letalih s krili.

x x x

Poglaviti problemi, ki so značilni za vsa hipervozna letala, so delovanje aparata pri zvečani temperaturi zaradi zračnega trenja, pogon novih motorjev in uporaba novih goriv.

Nadzvočne hitrosti povzročajo na zunanjih delih letal s pospeškom in orbitalnih letal visoke temperature. Pri orbitalnih letalih temperatura lahko naraste do 2.100°.

Po podatkih tujega tiska sklepamo, da imajo nadzvočna letala najrazličnejše motorje — turbo-raketne, turbo-statoreakcijske, stato-raketne, reakcijske itd., kot gorivo pa uporabljajo predvsem tekoči kisik.

Takšne so poglavite značilnosti nadzvočnih letal.

LADO AMBROŽIČ-NOVLJAN

Sovražnik se je ujel v past

Ti so se presenečeni začeli motati okoli vasi Bukovica in iskati položaje za obrambo ter kritje pred mitraljezi. Panika je bila nepopisna. Komandantu kolone se je šele tedaj posvetilo, da je treba zasedi Lovič. Kakor val, ki se v divjem naletu odbije od skalnatih čeri trdne obale, so se Italijani odbili od hrvatskih položajev in zavalovali po cesti navzgor proti Loviču. V zadnjem hipu je predhodnica Cankarjeve brigade zasedla sedlo pri Dvorišču, in komaj je postavila težki mitraljez na položaj, že so prihrumeli italijanski oddelki. Ko pa so tudi tukaj naleteli na strahovit ogenj težkega mitraljeza in kakih treh puškomitraljezev, so se obrnili in stekli v dolino. Italijanski komandant je spoznal, da je obkoljen.

Ko so cankarjevci zaslišali streljanje svojega prednjega oddreda, so kakor predramljeni pohiteli tovarišem na pomoč. Drugi bataljon je zasedel najpomembnejšo točko vsega tega območja — Sv. Križ na Loviču. Tretji bataljon pa je zasedel položaje pod Dvoriščem in pod vodstvom bojevitiga komandanta Ilije Badovince nemudoma stopil v boj proti posameznim osamljenim skupinam črnosrajčnikov, ki jih je bil poslal komandant grupacije »Orfici« na boke in na krila. V mraku je prispel v Dvorišče tudi 1. bataljon Cankarjeve brigade.

Gubčeva brigada je počasi in previdno napredovala in s svojim bataljonom zasedla položaje južno od vasi Oštrc, s čimer se je prikazala na boku sovražne skupine v Bukovici.

ITALIJANI V OBROČU

V mraku je bil na tem bojišču takle položaj: obkoljeni Italijani so se zbirali v vasi Bukovica, kjer je bila njihova glavnina, dalje pri šoli v vasi Radina gorica, kjer je bila manjša skupina (verjetno ena četa). Več posameznih fašističnih skupin pa je bilo v vasi Radušće. Partizani so se zavedali, da je zdaj, ko se sovražnik še ni utrdil (Italijani so se začeli takoj vkopavati), pri-ložnost, da ga popolnoma uničijo. Že dolgo se niso znašle tako velike sovražne moči v tako čvrstem obroču kot sedaj. Najprej so bili izvršeni napadi na skupine v vasi Radušće. Deli 2. bataljona IV. hrvatske brigade in 3. bataljon Cankarjeve brigade so te manjše skupine popolnoma zatrli in pobili vse fašiste. Ponoči so ponosni cankarjevci že začeli prinašati bogat plen — orožje v štab DOZ, ki je bil tedaj v Dvorišču. Borci pa so se razkazovali v novih italijanskih uniformah. Skupino pri šoli v vasi Radina gorica so kmalu, v prvem mraku, uničili deli 2. bataljona 13. proletarske brigade in 3. bataljon 4. hrvatske brigade. Medtem ko so na posameznih zavarovalnih točkah padali črnosrajčniki, se je glavnina na neki goli vzpetini vasi Bukovica, kjer je bila ena sama hiša z gospodarskimi poslopji, pripravila za obrambo. Tu so Italijani povezali svojih 70 mul okoli hleva, postavili težko orožje na položaje, se razvili za krožno obrambo in začeli pripravljati okope za mitraljeze in jarke za kritje. V poslopje so spravili ranjene in mrtve. V mraku so doživeli prvi napad 2. bataljona 4. hrvatske brigade, a so se rešili spriču velike premoči v avtomatskem orožju. Drugi napad je sledil ponoči. Udeležila sta se ga 3. bataljon Gubčeve brigade in 2. bataljon IV. hrvatske brigade, pomagal pa je top XIII. proletarske brigade, ki je imel na razpolago le sedem granat. Najprej je zagrmel top. Kaki dve granati nista eksplodirali. Izstrelitvi poslednje granate je sledil juriš. Toda odpor in ogenj sta bila tako silovita, da so se partizani morali umakniti. Kljub noči ni bilo preveč žrtev.

To noč je operativni štab prevzel vajeti nad vsem bojiščem. Tu je bil opisan boj z zahodno sovražno kolono »Orfici«, ki je ujeta v past, to noč premišljevala, kako bi se rešila popolnega uničenja. Kako pa je bilo na vzhodnem bojišču pri Krašiću, kjer je nastopala druga italijanska grupacija?

VSE ZELENO ITALIJANSKIH UNIFORM...

Zgodaj zjutraj 30. januarja 1943 sta se dve italijanski koloni začeli pomikati proti Krašiću iz Jastrebarskega in Draganicev pod poveljstvom generala Ruggera. Severna kolona (iz Jastrebarskega) je bila sicer po številu močva slabotna (le ena okrep-ljena četa 1. bataljona 73. pehotnega polka iz divizije »Lombardia«, kakih 250 do 300 mož), toda imela je v svoji sestavi dve četi tankov-metalcev plamenov. Ubrala je smer Jastrebarsko—Petrovina (kjer se je spopadla z manjšo partizansko patruljo)—Silovina. Imela je nalogo s severa prodrati proti Krašiću in partizanom onemogočiti umik proti Gorjancem. Obe četi tankov bi imeli v okolici Krašića dovolj prostora in ugoden prostor za manevriranje.

(NADALJEVANJE)

SAP

LJUBLJANA

TURISTIČNI BIRO VAS VABI:

BUDIMPEŠTA — 3-dnevni izlet na tradicionalno pustovanje. Odhod 23. 2. 1968. Rok prijav 15. 2. 1968.

BOLOGNA — 3-dnevni strokovni izlet na Razstavo moderne obutve in Salon kožne industrije. Odhod 9. 3. 1968. Rok prijav 20. 2. 1968.

VERONA — 3-dnevni izlet združen z ogledom Kmetijskega sejma. Odhod 11. 3. 1968. Rok prijav 15. 2. 1968.

VICENZA — 3-dnevni izlet združen z Mednarodno razstavo keramike. Odhod 8. 3. 1968. Rok prijav 27. 2. 1968.

MÜNCHEN — 4-dnevno potovanje na ogled 20. obrtniškega sejma. Odhod 14. 3. 1968. Rok prijav 26. 2. 1968.

ZÜRICH — 6-dnevna strokovna ekskurzija na ogled Mednarodne razstave ogrevalnih in klimatskih naprav »HILSA«. Odhod 21. 3. 1968. Rok prijav 20. 2. 1968.

ZÜRICH — 6-dnevna strokovna ekskurzija na Mednarodno razstavo opreme bolnic. Odhod 21. 3. 1968. Rok prijav 20. 2. 1968.

TORINO — 5-dnevno strokovno potovanje na ogled 5. mednarodnega salona opreme sodobnega stanovanja. Odhod 30. 3. 1968. Rok prijav 5. 3. 1968.

BERLIN — 10-dnevna strokovna ekskurzija združena z ogledom Farmaceutike in medicinsko-tehnične razstave. Odhod 13. 5. 1968. Rok prijav 1. 4. 1968.

ZSSR — 15-dnevno potovanje z ogledom MOSKVE, LENIN-GRADA in KIJEVA. Odhod 1. skupine 6. 6. 1968. Odhod II. skupine 20. 6. 1968. Rok prijav 10. 4. 1968.

ŠPANIJA — 21-dnevno potovanje na 53. svetovni kongres esperantistov v Madridu. Odhod 28. 7. 1968. Rok prijav 15. 5. 1968.

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN IN KONSIGNACIJE

tehno union

REFORM

KOSILNICE

nudimo vsem kmetijskim proizvajalcem iz našega konsignacijskega skladišča:

Kosilnica REFORM 158 SUPER je specializirana ročna motorna kosilnica, prirejena za uporabo na hribovitih terenih, kjer je moč kositi do 80 % vzpona. S svojo mehanično prilagodljivostjo na naravne ovire je pokazala odlične sposobnosti tudi v ravninskih košnjah. Odlikuje jo izredno kakovostna in kvalitetna košnja. Opremljena je z 2-taktnim bencinskim ROTAX motorjem 6 KM, porabi največ 1,20 litra mešanice na uro. Ima 2 prestavi, eno naprej ter povratno in 1 za košnjo, ki se lahko vključi za vožnjo naprej, nazaj in za prosti tek. Hitrost kosilnice v obratovanju je 3,6 km/h, osnovni učinek pa 0,50/ha. Kot priključek si lahko nabavite žetveno napravo in grablje za zgrabljanje sena.

kosilnica REFORM 158 SUPER
338 USA \$ in 1894,45 N-din

žetvena naprava REFORM
29,89 USA \$ in 166,97 N-din

grablje za seno
49,19 USA \$ in 272,90 N-din

SERVIS
IN REZERVNI DELI
ZAGOTOVLJENI!

Devizna sredstva nakažite na naš devizni račun KB Ljubljana št. 501-620-7-32015-10-214 z navedbo naslova koristnika ali direktno pri blagajni podjetja s predloženo dokumentacijo

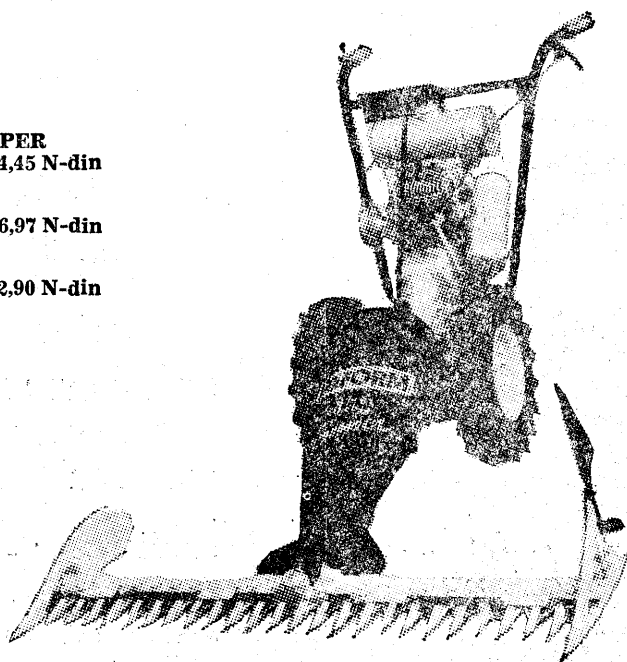
Za vsa pojasnila in tehnične podatke se izvolite obrniti na

TEHNO UNION — ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN IN KONSIGNACIJA

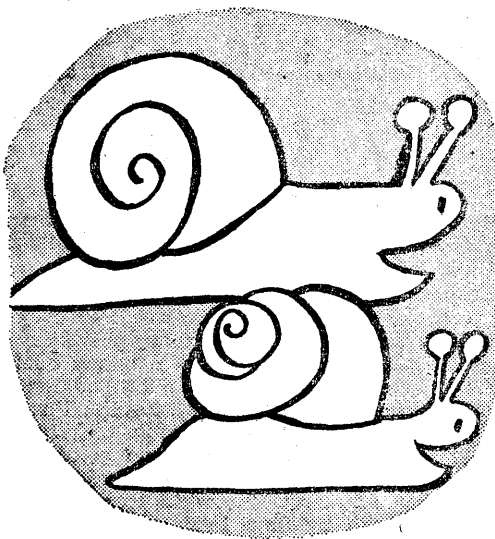
LJUBLJANA, Vošnjakova 5, telefon 313-094, 310-796

BEOGRAD, Brankova 32, telefon 629-933, 629-468

SARAJEVO, Sagrdije 12, telefon 25-266

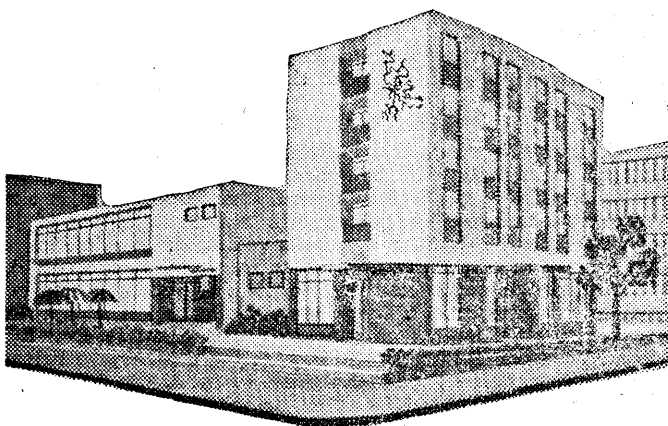
Tema dvema ni treba namensko varčevati — hišo že imata! Toda ljudje ne nosijo hiš na hrbtu — in če si jo boste hoteli postaviti, ZAČNITE NAMENSKO VARČEVATI pri

Dolenjski banki in hranilnici v Novem mestu

ali pri njenih poslovnih enotah
v KRŠKEM, METLIKI in TREBNJEM!

Hranilno knjižico DBH lahko dobite
tudi pri
VSEH POŠTAH V OBČINAH NOVO
MESTO, KRŠKO, METLIKA IN
TREBNJE!

Obiščite Pomurje in Mursko Sobotu!

Na razpolago vam je prvi novi moderni hotel »B« ka-
tegorije

Hotel »DIANA«

V komfortnih sobah ogre-
vanje, kopalnica s toplo
in mrzlo vodo, WC; last-
na kavarna, restavraci-
ja, točilnica, slaščičar-
na z zajtrkovalnico. Lep
razgled s terase; lastno
parkirišče

Gostinsko podjetje, hotel
»CENTRAL«, Murska So-
bota, priporoča tudi osta-
le obrate:

hotel »CENTRAL« v Mur-
ski Soboti, Kolodvorsko
restavracijo in bife »Šte-
fan Kusmič«

Pridite — nudimo prek-
murske in jugoslovanske
specialitete; svetovna ku-
hinja

MED SLOVENSKIMI BRALCI JE ŠE MNOGO TAKIH,
KI NISO USPELI DOBITI ROMANA T. SVETINE

UKANA I. in II. del

Zato razpisujemo prednaročilo:

- za I. in II. del
knjigi vezani v celo platno,
1472 strani — cena 140.— N-din
- samo za I. del
knjiga vezana v celo platno
569 strani — cena 55.— N-din

Zavod bo knjigi ponatisnil le v primeru, če bo dovolj prednaročnikov. Pred-
naročila sprejemamo do konca aprila 1968, knjigi pa bosta predvidoma izšli
do novembra t. l.

NAROČILNICA

Podpisani

Kraj, ulica

Pošta

Naročam roman Ukana

- I. in II. del — cena 140.— N-din plačljivo
v štirih obrokih po 35.— N-din
- samo I. del — cena 55.— N-din plačljivo
v dveh obrokih po 27.50 N-din

Informativno naročam tudi UKANA — III. del
(izid v letu 1969)

(Neustrezno prečrtaj)

Podpis naročnika

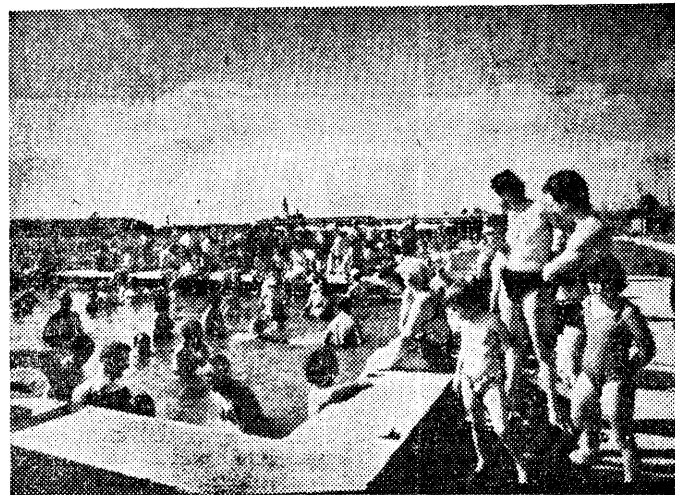
Znamka
za 0,20 N-din

ZAVOD BOREC
knjigotrški oddelek

LJUBLJANA
Beethovnova 10/II

Članom

ZVVI ZB ZROP

nudimo zdravljenje v MORAVSKIH TOPLICAH
za naslednje bolezni:

- obolenja lokomotornega aparata, zlasti revmatična obolenja,
- od ginekoloških obolenj pa posebno zdravljenje primarnih in sekundarnih amenorej po poprejšnji izključitvi tuberkuloz-
nega procesa

Priporočamo vam tudi obisk ostalih krajev v Prekmurju. Za dodatna okrepčila so vam na
razpolago: hotel z restavracijo »Zvezda« v Murski Soboti in Ekspres bife s slaščičarno, Gostišče
»Zvezda« s prodajalno vin in skladiščem piva v Murski Soboti, restavracija ob kopališču v
Moravskih Toplicah.

Na razpolago so vam tudi gostišča v Petrovcih, Salovcih in Križevcih.
Za cenjeni obisk se priporoča Gostinsko podjetje »ZVEZDA« Murska Sobotu

BORCI NOV • INVALIDI NOV • REZERVNI OFICIRJI
IN PODOFICIRJI JA

naši svojci, naši prijatelji in znanci in na sploh bralci glasila
ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

VARČUJEMO

- za stara leta (koriščenje obresti za priboljšek in dodatek k pokojnini)
- za primer bolezni, za dodatno pomoč in strežbo (koriščenje obresti za izboljšanje
v težki sili)
- za dopuste in izlete. Znesek, ki se mu mesečno lahko odrečemo, nam z dodatnimi
obrestmi omogoči vsako leto lep dopust na morju ali na planinah
- za nakup stanovanja • za gradnjo individualne stanovanjske hišice • za gradnjo
počitniške hišice • za nakup in gradnjo garaže • za komunalno ureditev ob-
jektov

SPLOŠNI POGOJI RAZPISA

V redna četrtletna nagradna žrebanja Kreditne banke in hranilnice Ljubljana so
vključeni vsi vlagatelji, ki varčujejo pri poslovnih enotah naše banke, pri hranilnih
blagajnah delovnih organizacij in poštah, ki poslovno sodelujejo z našo banko.

Pri žrebanju pridejo v poštev vsi vlagatelji vezanih hranilnih vlog in lastniki vezanih
deviznih računov, kakor tudi stanovanjski in kmetijski varčevalci, ki že imajo ali
bodo imeli do 30. aprila 1968 vloženi najmanj 2000 N-din z odpovednim rokom nad
eno leto.

Za vsakeh 2000 N-din ena žrebna številka.

Žrebanje bo v mesecu maju 1968, številke izžrebanih hranilnih knjižic bodo objav-
ljene v dnevnih časopisih in po radiu.

Pravica vlagatelja do nagrade preneha tri mesece po objavi izida nagradnega žre-
banja.

Podrobnejše brezplačne informacije lahko dobite pri vseh poštah v Sloveniji, hranil-
nih blagajnah, pri delovnih organizacijah in pri poslovnih enotah Kreditne banke
in hranilnice Ljubljana:

OSREDNJA POSLOVNA ENOTA LJUBLJANA, ŠUBIČEVA 2 in podružnicah:
MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA, BEOGRAD, DOMŽALE, KAMNIK, KO-
ČEVJE, TRBOVLJE ter ekspoziturah:

v Ljubljani: BEŽIGRAD, Titova 55 — Moste, Proletarska 1 — STARA LJUBLJANA,
Mestni trg 16 — SIŠKA, Celovška 99 in VIČ, Tržaška 36

izven Ljubljane: ČRNOMELJ, GROSUPLJE, HRASTNIK, KOČEVJE, LITIJA, LO-
GATEC, MEDVODE, RAKEK, RIBNICA, VRHNIKA, ZAGORJE

Zaupajte svoje prihranke poslovnim enotam Kreditne banke in hranilnice Ljubljana.

Vaše zaupanje nagradujemo z lepimi nagradami pri nagradnih žrebanjih in z naj-
višjimi obrestnimi merami, in sicer:

	Hranilne vloge	Devizne račune
navadne vloge in devizne račune	6,25 %	6,25 % — od tega
		4 % v devizah
vezane vloge in devizne račune z odpoved- nim rokom nad 1 leto	7 %	7 % — od tega
vezane vloge in devizne račune z odpoved- nim rokom nad 2 leti	8 %	6 % v devizah
		8 % — od tega
		6 % v devizah

Odločite se tudi vi za varčevanje pri Kreditni banki in hranilnici Ljubljana.

Doslej še nismo bili razočarani, ker smo varčevali pri KBH Ljubljana in njenih po-
slovnih enotah in podružnicah.

Uverjeni smo, da bomo v bodoče ravno tako zadovoljni, zato VARČUJMO pri

KREDITNI BANKI IN HRANILNICI LJUBLJANA

»KLI«

**KOMBINAT LESNO
PREDELOVALNE INDUSTRIJE
LOGATEC**

PROJEKTANTI — GRADBENIKI!

Pri projektiranju in gradnji stanovanjskih
objektov uporabljajte naša kakovostna su-
homontažna vezana okna in balkonska vra-
ta. Individualnim graditeljem nudimo iz na-
še stalne zaloge iste izdelke v temeljno ple-
skani izvedbi. — Stalno v zalogi tudi esslin-
ger rolete iz letvic, prevlečenih s plastiko
in platnene zavese.

V Lučah bodo zbrisali ime s spomenika

Od konca druge svetovne vojne je preteklo že 23 let, marsikaj smo že pozabili in raziskali že skoraj vse usode udeležencev. Od konca prve svetovne vojne pa je preteklo še več, že kar 50 let... Toda še vedno se zgodi, da se razkrije skrivnost.

Precej debelo je pogledala kmetica v Lučah, ko je lani dobila iz Rusije pismo od brata Jožeta. Od leta 1914, ko je bil kot avstrijski vojak zajet od Rusov, niso o njem nič več slišali.

Privolil je v razgovor in sad tega je tale zapisek. Razumljivo je, da je že zdavnaj pozabil svoj materinski jezik...

Jožetov oče je bil pripadnik socialne stranke in si je v prejšnjem stoletju celo dopisoval z Engelsom. Leta 1899 je bil zaradi političnega delovanja obsojen na osem let izгона iz Avstro-Ogrske. Živel je v Ameriki in se vrnil 1909. leta. Tako je Jože že kot otrok vsaj približno vedel, kaj je socializem.

ni so povzročile smrt mnogih ujetnikov. V dveh tednih jih je od kakih 50.000 umrlo okoli 17.000. Zato so prestale razdeliti po drugih taboriščih. Arnič se je znašel v Petrogradu, sedanem Leningradu; delal je pri gradnji mурmanske železnice. Tam je dočakal februarško, nato pa še oktobrsko revolucijo.

Dobro se spominja, kako je bilo, ko se je Lenin leta 1917 prek Finske vrnil v Rusijo, saj ga je z mnogimi tisoči delavcev in vojakov čakal pred finskim kolodvorom. Spominja se njegovih besed, ko je dejal, da je revolucija treba, eto takoj, ker bo jutri prepo.

Arnič se je pridružil revolucionarjem takoj po zavzetju Smolnega. Decembra 1917 je bil že v Moskvi kot pripadnik Čeke. Varoval je železniške naprave. Maja 1918 pa je prostovoljno vstopil v divizijo, ki ji je poveljeval legendarni Čapaev. V njej se je bojeval vse do smrti Čapajeva. Takrat so belogardisti ponoči nenadno napadli divizijski štab, Čapaev se je skušal rešiti čez reko Ural.

VIDEL JE SMRT ČAPAJEVA

Bil je kakih sto metrov od njega, se spominja Arnič. Čapaev je plaval pod vodo. Ko je prišel na vrh po sapo, so belci na obali zakričali: »Glej! Čapaev!« in začeli streljati po njem. Zadet je izginil pod gladino in utonil.

Po njegovi smrti so divizijo razpustili. Arnič se je vrnil v moskovsko Čeko, kar se je zgodilo januarja 1919. Od tedaj pa do 1921 je spet stražil železniške objekte. Odpustili so ga, ker je preslabo znal ruski in ker, ga kot takega niso mogli uporabiti za zasliševanja. Zaposlil se je

kot voznik v potrošniški zadrugi v vasi Lopasnja, zdaj Čehov. Od 1928 dalje je bil prodajalec pri zvezi potrošniških združenj. Leta 1922 se je oženil z Rusinjo, 1930 se mu je rodil sin, ki je zdaj psihiater in kirurg v Rjazanu.

Leta 1938 je imel precej težav kot tujec, rešilo ga je menda to, da ni bil nikoli član partije, drugače bi ga bili zaprli.

Leta 1941 v avgustu so ga poklicali v vojsko. Kot vojak se je udeležil obrambe Moskve, bil je v armadi Čujkova, ki je branila današnji Volgograd in je še vedno kot vojak vkorakal maja 1945 v Berlin. Zaslužil si je tri medalje: za obrambo Moskve, za obrambo Volgograda in za udeležbo v vojni. Maja 1945 so ga kot starejšega demobilizirali, vrnil se je v mesto Čehov, kjer si je zgradil hišico. Postal je tudi upravnik menze. Leta 1960, potem ko je doživel hudo avtomobilsko nesrečo, so ga upokojili.

PO 53 LETIH DOMA...

Vsa leta nikoli ni poskušal poiskati svojih sorodnikov, saj je slišal, kako v tujini gledajo na udeležence ruske revolucije, pa tudi v samih SZ niso radi dovolili dopisovanja s tujino.

Lani januarja pa se mu je noč za nočjo začelo sanjati o sestri. Ni mogel več zdržati, posvetoval se je s sinom in sklenila sta, da bosta začela iskati. Najprej se je Arnič pozanimal

pri notranji upravi, če lahko piše, in ko so mu rekli, da ni nobenih omejitev glede dopisovanja s tujino, je napisal prvo pismo v Avstrijo. Ni namreč vedel niti tega, da so Luče že od 1918 v Jugoslaviji. Kmalu je dobil pismo nazaj, češ da Luč ni v Avstriji. Še dvakrat je pisal in obakrat brez uspeha. Nato je odšel na avstrijsko poslanstvo v Moskvo in se tam pozanimal, kako to, da pošta ne najde Luč. Šele tam je zvedel, da so Luče najbrž v Jugoslaviji, napotili so ga na jugoslovansko veleposlanstvo. Pisal je in čez 19 dni prejel odgovor. Sestra je živa, vsi drugi pa so že pomrli.

Ko je po 53 letih odsotnosti prišel nekega februarškega dne Jože Arnič v domačo vas, so ga čakali vsi vaščani, celo zvonili so z zvonovi in pevski zbor mu je zapel nekaj pesmi v pozdrav. Odveč je pripovedovati, kako so vsi jokali, tudi Arnič.

Vrnil se bo konec meseca, poleti pa pride k nam njegov sin z družino. Blaževa hči, ki študira ruščino, pa pojde v Rusijo na obisk.

Tako je usoda spet združila ljudi, ki več kot pol stoletja niso vedeli drug za drugega.

Prodajna stojna

OSVEŽUJE...

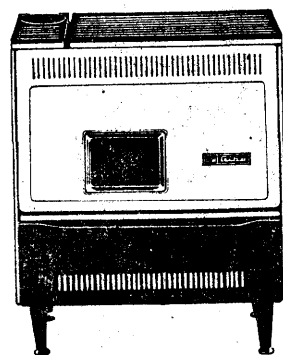
- TUDI
- Z VINOM
- S SADNIMI SOKOVI
- S KAVO
- Z ŽGANIMI PIJACAMI

ZDRAVI...

- BOLEZNI SRCA IN OŽILJA
- BOLEZNI LEDVIC
- BOLEZNI PRESNAVLANJA
- ŽIVČNE BOLEZNI

Prijeten in topel dom

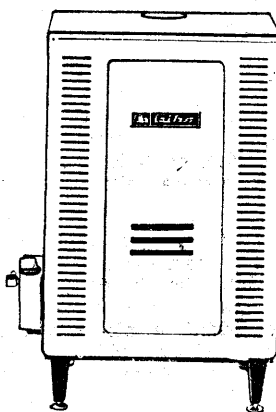

OLJNA PEČ GIBO Z ODVODOM V DIMNIK

IZVEDBE:
LUKSUS IN STANDARD
OD 4000 DO 10.000 KALORIJ

GIBO

NOV PROIZVOD!

PLINSKA PEČ GIBO Z ODVODOM V DIMNIK S PRIKLJUČKOM NA MESTNI PLIN ALI BUJIN OD 4000 DO 10.000 KALORIJ

6 STOPENJSKA REGULACIJA

OBLED IN INFORMACIJE **COSMOS** LJUBLJANA, GELOVSKA 32
COSMOS, MARIBOR • AVTO CELJE, CELJE • TRGOAVTO KOPER

Samostojno združenje za Flossenbürg

Nemško združenje bivših zapornikov taborišča Dachau izdaja bilten, ki ima v lanskem decembru številki kaj pestro vsebino, posebno važno za nekdanje sotrpine iz taborišča Flossenbürg.

Iz biltena lahko posnamemo, da je lani od januarja do novembra obiskalo Dachau 22.735 obiskovalcev, od tega 55 odstotkov tujcev. Med njimi niso samo Evropejci, ampak tudi iz drugih celin. Obiskali so ga učenci 457 osnovnih šol, bilo jih je 21.580. Dachau in Flossenbürg pa je obiskalo tudi 4000 članov Zveze nemške mladine.

V biltenu so natisnili poziv bivšim jetnikom iz Flossenbürga. Združenje bivših jetnikov iz Dachaua namreč pripravlja ustanovitev samostojnega združenja za jetnike iz Flossenbürga. Poziv se glasi:

Flossenbürgovci! Od leta 1938 dalje so pošiljali jetnike iz Dachaua na delo v kamnolome v Flossenbürgu pri Weiden u Oberpfalzu. Več kot 73.000 je v tem taborišču bilo uničenih. Veliko je bilo v tem taborišču pripadnikov drugih narodnosti. Posebno veliko število internirancev so poslali v to taborišče iz Dachaua septembra 1939.

Kdo danes še kaj ve, kako je bilo v tistih časih? Kljub temu pa prihajajo desetisoč obiskovalcev iz tujine, med njimi tudi številni mladinci, da bi se poklonili spominu tistih, ki so za vedno ostali v tem kraju.

Potrebujemo imena in podatke vseh, ki so bili v tem taborišču, da bi jih zapisali tam,

kjer so preživeli huda leta. Vodstvo združenja za Dachau bi želelo ustanoviti samostojno združenje za Flossenbürg.

Ob spominskem dnevu 11. novembra 1967 je dejal dr. Fritz Bauer mladini, ki se je udeležila srečanj v Flossenbürgu, naslednje: Nemogoče je ugotoviti, koliko milijonov ljudi je bilo uničenih od Hitlerjeve Nemčije. Zločin se je začel že pri prvem umoru. Kar mladina potrebuje, je pogum in zaupanje vase. V prihodnjih letih bo to mladina spoznala na sebi in nihče ji ne bo mogel odvzeti odgovornosti. Te besede so namenjene tudi vam. Torej pomagajte!

Hans Schwarz

Človek se sprašuje, kdo bodo člani tega združenja. Jugoslovani nas je bilo v Flossenbürgu 1750, med njimi veliko Slovencev. Zato smo radovedni, kakšen bo seznam nekdanjih internirancev. Ali bodo v njem tudi nekdanji kaporji, po vojni obsojeni, bodo v njem nemški kriminalci od blokovskih šefov pa do kaporjev in priganjancev? Vsi namreč dobro vemo, da so imeli v Flossenbürgu oblast v rokah nemški kriminalci z zelenimi trikotniki na blazah. Ti ljudje imajo na vesti na tisoče človeških življenj, saj so bili zvesti pomagači gestapovcem. Nadalje vemo, da je bilo v tem taborišču razmeroma zelo malo nemških političnih jetnikov, med njimi pa so bili spet sila redki, ki so imeli tam kak položaj.

Ali bomo organizatorji tega novega združenja toliko pošteni, da bodo v seznamu tudi po-

datki o zadržanju vsakega posameznika do tujcev v taborišču? O tem lahko dvomimo. Bojim se, da bo v seznamu mrgolelo imen tistih kaporjev, blokmajov itd., ki se jih pošteni Nemci sramujejo, čeprav so bili v nekem smislu tudi sami nekakšne žrtve nacizma, saj so preživljali dolga leta po taboriščih in so pod pritiskom razmer kar nekako podivjali. Prav tako pa lahko rečemo, da je sila majhen odstotek teh nemških kriminalcev vseeno imel človeške odnose do drugih jetnikov.

Morda se bomo o vsem tem prepričali, ko bomo brali seznam članov ali pa obiskali kraj našega gorja.

V omenjenem biltenu je tudi seznam o ženskah, ki so jih pripeljali v Flossenbürg proti koncu vojne od neznanega koda. Nastanili so jih v veliki baraki ob vhodu v kamnolom. Spominjam se, kako so od nas vedno zahtevali, kadar smo šli rminno, da moramo gledati proč. Spominjam se, kako nam je nekdo pripovedoval, ki je moral tja peljati hrano, v kako skrajno nemogočih razmerah so tamkaj do skrajnosti shirane ženske. V baraki brez poda so stale, sede ali ležale tesno druga ob drugi, glave so jim do gola ostrigili, oblečene pa so bile v cunje. Umirale so druga za drugo. Morda bi o teh ženskah vedeli kaj več povedati tovariši, ki so ostali po evakuaciji taborišča v revirju in dočakali prihod Angležev in Američanov?

SREČKO ŠORLI

PRAVNA POSVETOVALNICA

Prvostopni zavod za socialno zavarovanje vam je zavrnil zahtevek za priznanje posebne dobe. Prav tako je bila za vas neugodno rešena pritožba pri republiškem zavodu za socialno zavarovanje. Sprožili ste upravni spor pri Vrhovnem sodišču. Sodišče pa je izdalo za vas ugodno razsodbo. Sedaj ste v posesti sodbe Vrhovnega sodišča, ne veste pa, kako se bo zadeva dalje reševala. Povprašali ste pri Komunalnem zavodu za socialno zavarovanje v Novi Gorici, kjer pa vam niso vedeli dati nobenega pojasnila. Napotili pa so vas na Republiški zavod za socialno zavarovanje. Res ste tja pisali, pa niste dobili nobenega odgovora. Tako ne veste, kako naprej. Ali je potrebno ponovno urgiranje pri republiškem zavodu, ali je treba sprožiti kak drug, nov postopek ali pa morate čakati, da boste dobili novo odločbo, ki jo bo en ali drugi zavod izdal sam od sebe.

Zato prosite za pojasnilo, kakšen je v takih zadevah, kot je vaša, nadaljnji postopek.

V zadevi, kakršna je vaša, ureja ves postopek zakon o upravnih sporih, ki je bil objavljen v 21. številki zveznega uradnega lista za leto 1965. Naj vam navedemo bistvena določila glede postopka po raz-

veljavitvi odločbe upravnega organa.

Če sodišče razveljavi akt, zoper katerega je bil sprožen upravni spor, se zadeva vrne v stanje, v katerem je bila pred izdajo razveljavljenega akta. Če je treba izdati nov akt, novo odločbo, jo mora pristojni organ izdati brez odlašanja, najkasneje pa v 30 dneh potem, ko je dobil sodbo. Pri tem je vezan na pravno

mnenje sodišča. Če pristojni organ po odpravi upravnega akta (v tem primeru odločbe), ne izda takoj ali v 30 dneh novega upravnega akta ali akta za izvršitev sodbe, sme stranka s posebno vlogo zahtevati, naj se tak akt izda. Če organ tudi po sedmih dneh po prejemu te zahteve ne izda akta, sme stranka zahtevati od Vrhovnega sodišča, ki je izdalo sodbo na prvi stopnji, da ono izda tak akt.

To torej pomeni: če v tridesetih dneh, ko je bila od-

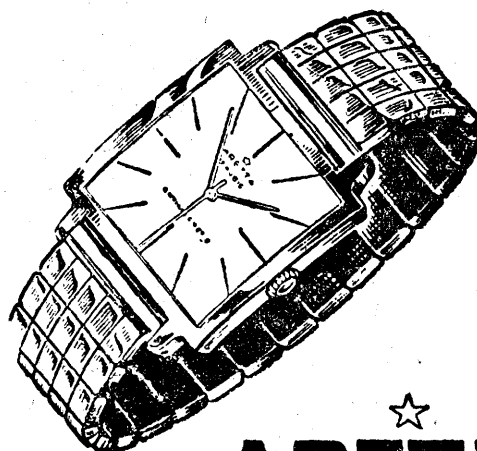
ločba republiškega zavoda za socialno zavarovanje razveljavljena, zavod ni izdal nove odločbe, se morate obrniti na ta zavod s posebno vlogo. Če ste to že storili in v sedmih dneh niste dobili rešitve, lahko od Vrhovnega sodišča zahtevate izdajo t.i. nadomestne odločbe.

Brž ko Vrhovno sodišče dobi taklo vlogo stranke, zahteva od

pristojnega organa pojasnila, zakaj ni bila izdana nova odločba. Pristojni organ mora to sporočiti sodišču takoj, najkasneje pa v sedmih dneh. Če organ tega ne stori ali ne opraviči zamude, izda sodišče sklep, ki povsem nadomestuje akt upravnega organa. Sodišče izroči ta sklep organu, ki je pristojen za izvršitev in hkrati to naznani organu, ki je pristojen za izvrševanje nadzorstva.

S tem je zadeva dovolj pojasnjena in lahko v smislu navedenih zakonitih določil

sami ustrezno ukrepite. Pripominjamo pa, da do izdaje t.i. nadomestne odločbe pride zelo redko, ker upravni organ navadno sam izda novo odločbo. Včasih pa ga pri tem ovirajo objektivne okoliščine, ki jih morajo tudi stranke upoštevati. Nerodno pa je vsekakor to, ker vam, kot pišete, sploh niso odgovorili, če ste se seveda res obrnili na pravičen naslov.

ARETTA

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

14-karatni zlat nakit od 650 Lit naprej
18 in 22-karatni zlat nakit od 750 Lit naprej
NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji. SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Z obema mučiteljema in sadistoma sem hitro opravil. Od slovenskih policistov sem zvedel, da delata nezakonite hišne preiskave in pri tem kradata. Ujel sem ju v nastavljenjo past. S skrbno sestavljenimi zapisniki sem postavil kvestorja pred dejstva, od katerih ni bilo umika. Hočeš nočeš, moral je ukrepati. Tržaško sodišče je vsakemu izmed njih prisodilo po 13 mesecev zapora, jaz pa sem se oddahnil na žalost ne za dolgo...

Kvestor je bil čedalje bolj neznošen, začel me je srdito napadati. Med drugim mi je očital nedelavnost in brezbržnost. Ob vsakem najmanjšem uspehu karabinjerjev me je poklical v svojo pisarno, mi stavil karabinjerje za zgled, pri tem pa kar besnel. Očital mi je, da se znani partizani, za katere je na kupe ovadbo, neovirano sprehajajo po ljubljanskih ulicah, jaz pa nič ne ukrenem. Prav tako je zatrjeval, da so v mojem oddelku ljudje, ki obveščajo upornike, naj se pravočasno umaknejo, kadar policija zve zanje. Kmalu zatem so resnično vse slovenske policiste premestili iz političnega oddelka na kriminalističnega.

Medtem ko me je kvestor vedno bolj sovražil, pa sem si pridobil naklonjenost pobožnega komisarja Ortosa. Tudi filozof, drugače pa komisar Tarony in demokrat Cimini me nista sovražila, in že sem imel krog sebi zvestih ljudi.

Očtili, da je politična policija nesposobna in nedelavna, so povzročili, da so nas okrepili z osemnajstimi izbranimi agenti-fašisti pod vodstvom razpitega stotnika (centuriona) Bassanija. Ti ljudje so bili vsem nevarni, vendar tudi njim ni uspelo, da bi bili dosegli kak pomembnejši uspeh. Moja skrb je bila, kako se jih bom znebil. Čez dva meseca so jih odpoklicali.

Tudi domači izdajalci iz Ljubljane so imeli pri vsem tem prste vmes. Nenehno so vsepovsod tožarili naš oddelk in prišepetavali, kako imamo na policiji ljudi, ki so povezani z OF. Kvestor me je večkrat klical na zagovor, me zasliševal in spraveval, dosegel pa nič. Če bi bil vedel, da z glavnim osebnim govorim... Branil sem se, kot sem vedel in znal, in nazadnje je vse skupaj ostalo, kot je bilo.

Kljub temu mi kvestor ni zaupal. Na moj oddelk je nastavil dva nova miljenca in zaupnika, De Amicisa in Moretija,

oba že znana rablja in hudodelca. Mene pa so odstavili s položaja poveljnika, čeprav sem še ostal na političnem oddelku, vendar v podrejenem položaju.

Poskrbel sem, da se tudi novi komandant ni mogel dokopati do večjih uspehov. Tako daleč sem ga pripravil, da je sam prosil, naj ga ponovno premestijo nazaj v Italijo. Namesto njega so poslali drugega, ki mi spet ni bil všeč, pa tudi kvestorju ne, zato se je tudi ta moral že čez dva meseca seliti nazaj v Italijo...

Tiste dni me je kvestor poklical v svojo pisarno, da bi mu bil za tolažbo. Tam je čakal možiki, ki je zatrjeval, kako so vrazi komuniste in OF, da je lojalen državljani in da je pripravljen sodelovati s policijo. Za vsakega komuniste pa želi 500 lir nagrade. Če pa najde radijski oddajnik ali tiskarno, hoče imeti 30.000 lir. Tako tiskarno kot radijski oddajnik bo našel najkasneje v desetih dneh, je obljubljal. Pogajali smo se in pogajali, nazadnje je privolil, da dobi za tiskarno in oddajnik po 15.000 lir, za Kidriča 10.000 lir, za Beblerja 5000 itd.

Potem je kvestor ovaduhu prepustil meni v nadaljnji postopek, da bi iz njega izcedil vse, kar ve. Ovadil je precej aktivistov iz Šiške in iz Bežigrada. Med njimi se spominjam tudi imena Zupanc, pri katerem naj bi bilo tudi nekaj orožja, tiskovin in drugega gradiva. Seveda nismo nikogar aretirali, ovaduh pa, ne bodi len, h kvestorju tožiti mene, kako nisem ničesar ukrenil. Pobesneli kvestor me je seve klical na zagovor. Takoj zatem pa je ovaduh v njegovem stanovanju v Podmilščakovih obiskal vosovec v poštarški uniformi.

Kmalu sem spoznal, da sta Tironi in kvestor zame sila nevarna človeka. Ko sem službeno potoval v Rim, sem tam obiskal tudi svojega znanca iz časov, ko sem bil še pri Contiju, dr. Pinetto, načelnika oddelka na generalni direkciji javne varnosti. Natančno sem mu opisal, kaj se godi v Ljubljani, on pa si je zapisal dve imeni — Tironi in Messanovo...

Naj nadaljujem spet z opisom ljubljanskih dogodkov.

Nekega dne smo poskakali v avtomobile, ki so že čakali pripravljene pred kvestorjo, se odpeljali po sedanji Prešernovi proti Celovski cesti in zavili v pivovarno Union. Pohod je vodil Cimini. Ukazal je zastražiti vse izhode iz obratov, iz aktivke pa potegnili seznam ljudi, ki bi jih morali aretirati, in na tistem prostoru, kjer naj, bi bilo skrito orožje. Približno 25 imen je bilo na tem seznamu; bili so člani čete narodne zaščite in aktivisti. Kot sem slišal, je ta seznam sestavil neki delavec iz pivovarne.

Pregledal sem načrt in opozoril komisarja na razne nejasnosti. Komisar je nemudoma nasedel in ukazal poklicati človeka, ki je naredil načrt. Ko je ta prišel, sem ga vprašal po priimku, in pogledal v seznam, če je tudi sam v njem. Našel sem ga... Takoj mi je bilo vse jasno. Privolil je v svojo aretacijo, da bi tako od sebe odvrgel sum in da bi lahko še naprej vohunil za svojimi rojaki.

Ko so bili vsi aretiranci na avtomobilih, sem vzel seznam v roke in vsakogar poklical po imenu. Izdajalca sem seve preskočil in takoj ukazal, naj vsak, ki ga nisem poklical, dvigne roko. Ko je izdajalec dvignil roko, sem mu rekel, da ne spada med te ljudi in da naj zato gre proč. Tako sem ga razkrinkal. Za vse aretirane pa sem se potrudil, da so bili postopoma zaradi pomanjkanja dokazov in drugih vzrokov izpuščeni iz zapor.

Ali drugič: dobili smo ovadbo, da se na Vilharjevi 21 v dobro skritem bunkerju skriva Kardelj. Bunker je bil temeljito opisan, pa tudi kje in kako se pride vanj, zato sem sklepjal, da je ovaduh v tej hiši. Zaradi bojazni, da bi me utegnili razkrinkati, sem za nekaj časa odložil ovadbo in predal. Sele čez nekaj časa sem šel z dvema agentoma v to hišo, si ogledal prostore in pri tem jasno pokazal, kaj me zanima. Tako sem stanovalec opozoril na nevarnost.

(NADALJEVANJE)

Moja pot k partizanom ni bila težka samo zame, temveč tudi za vse moje sorodstvo. Gestapo je vsepovsod poizvedoval; pri sorodnikih, sosedih, znanih in v moji enoti v Grčiji, toda nihče ni vedel mojih namer.

Ko sem v maju 1944 prišel na dopust domov v Beljak kot nemški vojak, sem trdno sklenil, da ne grem več nazaj v Grčijo. Zato sem že prve dni poslal svojega prijatelja Hansa in ga vprašal, če ima on kakšne zveze s partizani. Zadrženo me je pogledal in vprašal, če mislim zares. Povedal sem mu, da ne grem več na-

lovoru lahko kdo spoznal. Hišo smo zapustili eden za drugim. Ko sem stal na kolo-dvoru, sem naenkrat zagledal svojega znanca Antona. Prestrašil sem se, ker je Anton vedel, da sem nemški vojak in ne železničar. Brž sem se skril in na srečo je ta trenutek pripeljal vlak. V vlakcu sta bila tudi Pavla in Karl. S seboj sta imela moj kovček, ki sta ga dala v prtljajnik. Ko je vlak peljal proti Področju (Rosenbach), je v vagon prišla policijska patrulja. Zahtevala je osebne izkaznice. Ko sem jo opazil v sosednem kupeju, sem hitro odprl okno in gledal

nič ne poznava. V gozdu ob Savi sva kmalu naletela na partizansko patruljo 5 mož. Oglašilo se je: »Stoj! Kdo je?« Takoj sva obstala in moj vodič je po slovensko povedal, da me je peljal k partizanom. Drugače nisem nič razumel. Pozdravili smo se, malo pose-deli in kmalu odšli naprej. Mojo puško in municijo je vzel eden od partizanov. Občudoval jo je, kako je lepa. Jaz sem se težko ločil od nje. Dolgo smo hodili do zbiralne baze, kjer je bilo približno 30 mož. Tu je bil komisar, ki je govoril zelo dobro nemško, tako da sva se lahko o vsem sporazumela.

Kako sem se peljal v partizane

zaj v nemško vojsko in da hočem v partizane. »Dobro,« je rekel, »prinesi mi svojo fotografijo in v nekaj dneh boš imel novo osebno legitimacijo.« Svojo sliko sem mu takoj prinesel. Imel sem tri tedne dopusta. Spoznal sem se z gospo Pavlo in njenim možem Kar-lom, s katerim sem se 22. maja, ko je potekel moj dopust, ob 8. uri jutraj dobil. Prišel sem v popolni opremi, s puško in torbo s patroni, tako opremljen, kot smo morali vojaki v letu 1944 odhajati na dopust. Pavla in Karl sta imela kovček in v njem železničarsko uniformo, da sem se preoblekel. Iz nemškega vojaka sem postal železničar. V kovček sta zložila mojo vojaško obleko, puško pa zavila v rolo temne-ga papirja. Do železniške postaje v Beljaku je bilo le de-set minut, do odhoda vlaka še preveč časa, ker bi me na ko-

ven. Vodja patrulje je bil znan nacist in me je tudi poznal. Ker sem bil v železničarski uniformi, niso zahtevali osebne izkaznice. Tako smo se srečno pripeljali do železniške postaje pred Bledom. Tam smo izstopili. Na postaji je čakal fantiček z vozilkom. Nanj sta Pavla in Karl naložila mojo prtljago. Fantiček je hitro od-peljal, Karl je stopil za njim, midva s Pavlo pa sva šla po-časni pod roko za njima. Vsak posebej smo prišli v stanova-nje Pavle in Karla. Oddahnil sem se in se dobro najedel. Naslednji dan se je pojavil že-lezničar iz Beljaka. Oddesal je mojo uniformo in tudi legiti-macijo. Nič več nisem bil Karl Mikoler, spet sem bil nemški vojak s popolno opremo.

Sosedov sin, mlad fant 21 let, me je prišel iskat, da me popelje k partizanom. Hodila sva eden za drugim kot da se

Približno osem dni sem ostal tu. Bilo nas je že 15 in poslali so nas v Prešernovo brigado, kjer sem ostal od maja 1944 do oktobra istega leta. Nato je bil v Trebuši ustanovljen I. avstrijski bataljon. V tem bata-ljonu smo bili potem do konca vojne vsi Avstrijci.

Peter Tatschl

PARTIZANSKI
OBRAZI

Preberite tudi to!

Sedaj, ko prihajajo poročila o skupščinah združenj, zasledimo v njih precejšnjo zmedo v označevanju naših združenj. Imenujejo jih krajevne organizacije zveze združenj ali tudi združenja zveze ali pa tudi kar združenja zveze ali zveza združenj in podobno. V našem uredu ni sicer poopravilo take napake v poročilih, toda zgodi pa se, da le tu pa tam katero prezremo.

Toda o skupščinah združenj in o raznih njihovih prireditvah poročajo tudi radio, dnevniki in razni časopisi. Tam pa takih napak v imenovanju naše organizacije ne moremo popravljati, ker pač ni mogoče od njih zahtevati, da bi poznali statut ZBZ NOV.

Zaradi vsega tega navajamo ponovno:

V eni ali več krajevnih skupnostih imamo združenja borcev NOV, združenja vojaških vojni invalidov in združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev.

V tistih krajih, kjer invalidi nimajo lastnega združenja, so sekcije vojaških vojni invalidov pri združenjih borcev NOV.

Občinske odbore Zveze združenj borcev NOV imamo v vseh občinah. Pri vsakem občinskem

odboru ZBZ NOV pa imajo tudi komisije vojaških vojni invalidov ter komisije rezervnih oficirjev in podoficirjev, pa tudi druge komisije.

Na sedežih republik imamo republiške odbore Zveze združenj borcev NOV, v okviru letih delujejo komisije vojaških vojni invalidov, komisije rezervnih oficirjev in podoficirjev in razne druge komisije.

V Beogradu pa je zvezni odbor Zveze združenj borcev NOV, ki ima po statutu določeno delo porazdeljeno na razne komisije.

Vse to naj bi upoštevali tisti, ki na skupščinah združenj poročajo o enoletnem delu in uspehih, pa tudi tisti, ki v skupščinah združenj, pa tudi v občinskih skupščinah ZBZ, poročajo v razne časopise.

Za tiste, ki bodo obiskali nekdanja taborišča

Tudi letos bodo bivši inter-niranci, deportiranci in vojni ujetniki obiskali kraje, kjer so nekdanj pretrpeli mnogo hudega.

Nashe potovalne agencije bodo kot prejšnja leta tudi letos priredile obisk taborišč v Avstriji, Italiji, Nemški demokratični republiki, ZR Nemčiji, na Poljskem in drugod. O teh potova-njih vas bomo sproti obveščali.

Ze sedaj pa vas želimo opozo-riti na novost našega deviznega režima v zvezi s potovanji v tujino: letos ni več mogoče do-biti deviz na skupinski (kolek-tivni) potni list kot doslej. De-viz za 400 novih dinarjev je moč dobiti le enkrat na leto in le na osebni potni list.

Občanu, ki potuje v tujino v skupini na skupinski potni list in računa, da bo tudi iz tega naslova dobil devize, bi se torej utegnilo primeriti, da ostane brez njih, ker je morda devize s svojega potnega lista že potrošil. Zato naj tisti, ki želijo obiskati nekdanja taborišča v tujini, upoštevajo tudi to no-vost.

Franc Jernej-Milčič

Tovariši, sodelujte!

Sprejel sem dolžnost, da bom zbral in napisal kroniko Jeseniško-bohinjskega odreda. Spoznal sem, da sem se lotil težke naloge, saj je vse premalo ohranjenega gradiva. Zato si moram pomagati s spominom udeležencev posameznih akcij. Tudi tu sem našel na težave.

Smatram, da je bil naš odred tesno povezan s prebivalci gor-njega dela Savske doline in Bo-hinjskega. Zato njegove akcije niso bile samo delo vojaških enot, ampak delo stotin obveščeval-cev, podpornikov in drugih, ki so z odredom sodelovali. Prav

zato bi bila zgodovina odreda brez opisov njihovega dela hu-do nepopolna.

Čas za zbiranje gradiva je že potekel, ostalo mi je še malo časa za urejanje. Zato prosim vse, ki so pripravljene sodelo-vati, naj mi pošljejo svoje pri-spevke prek občinskega odbora ZBZ NOV na Jesenicah, iz Bo-hinjskega pa prek tovariša Mirka Košnika. Tisti z Gorjuš in Ko-privnika pa lahko pridejo k meni na Zg. Gorišek in mi svoje spomine osebno povedo.

Franc Jernej-Milčič

ELEGANCO OB VSAKI PRILOŽNOSTI — ZA VSAK OKUS —
PO ZMERNIH CENAH

vam omogoča nakup

MOŠKE IN ŽENSKÉ KONFEKCIJE TER METRSKEGA BLAGA
ZA PLAŠČE, SUKNJIČE, OBLEKE IN KOSTIME

v II. NADSTROPJU TRGOVSKE HIŠE **nama** Tomšičeva ulica 2
in v KONFEKCIJI »ELITA«, Čopova ulica 7

Izključni modeli ženske konfekcije — letošnji kroji — modne barve in vzorci.
Nakup tudi na potrošniški kredit.

nama

nama

DOBRO JE, ČE VESTE

Lanski pridelek tobaka v Makedoniji je bil obilen: okrog 33.000 ton. V Makedoniji goji tobak približno 400.000 prebivalcev. Jugoslavija iztrži letno za izvožen tobak kakšnih 40.000.000 dolarjev; več ko polovico te vsote dá makedonski tobak.

Brin, ki uspeva tudi v naših krajih — na Krasu, po gorah in planinah — kot grm ali bolj nizko drevo, je, poleg drugega, pomemben kot zdravilna rastlina. Zreli, mesnat sadež — brinovce jagode vsebujejo poleg sladkorja, organskih kislin, smole in drugih spojin tudi dišeče izparilno olje. Sprito tega se uporabljajo brinovce jagode v raznih rastlinskih čajnih mešanicah, npr. v čaju za pospeševanje izločanja urina, za pospeševanje prebave, za lažje izkašljevanje itd. Iz zrelih zdrobljenih brinovih jagod je moč z destilacijo (s pomočjo vodne pare) dobiti aromatično izparilno olje, ki je cenjeno tako v zdravilstvu kakor v parfumski industriji. Iz brinovih jagod delajo tudi alkoholne pijače (npr. brinovce), pri kuhanju pa se te jagode uporabljajo kot začimba, zlasti pri pripravljanju jedi iz divjačine (perutnine).

Bistvo delovanja alkohola je v njegovem vplivu na tako imenovane lipoidne snovi, ki jih je največ v živčnem tkivu. Strupenemu delovanju alkohola so izpostavljeni zlasti mali možgani, ki so središče za vzdrževanje ravnotežja. Razumljivo je tedaj, da se pijanec pri hoji ziblje, da se ziblje tudi tedaj, ko stoji, ker mu je organ za vzdrževanje ravnotežja vsaj za-

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

Himmler ni prenesel krvi

11. novembra 1941 je Heinrich Himmler nekaj pred polnočjo odšel iz poveljstva SS v Berlinu in se vrnil šele pozno popoldne. Bil je deževen in mrzel torek. Himmlerjevi sodelavci niso vedeli, kam je odšel, pa tudi vprašali ga niso: **Reichsführer** je bil še bolj molčeč in zamišljen kot po navadi. Pogovarjal se je samo s svojim zdravnikom in maserjem Felixom Kerstenom, potem pa je odšel k Hedwig Potthast, tajnici, ki je postala njegova prijateljica in edina oseba, ki ji je popolnoma zaupal. Maserji in Hedwig je Himmler povedal, kaj je bil počel tistega popoldneva: »Bil sem pri kanclerju. Pogovarjal sem se s Führerjem. Sklenila sva, da začnemo izvajati program o uničenju Židov.«

Heinrich Himmler je bil razburjen, kot da bi za ta sklep zvedel iznenada, kot da bi bil popolnoma presenečen. In vendar je sam že dolgo zatrjeval, da je »končna rešitev« židovskega vprašanja nujno potrebna. Že pred tremi leti — 24. novembra 1938 — je dal objaviti v nekem listu, ki je bil zvest SS, članek, katerega vsebina je bila tužno jasna: »Med našim razvojem se bomo znašli pred hudo nujnostjo, da likvidiramo

židovsko rajo: ravno tako kot zdaj iz naše urejene države preganjamo zločince: z ognjem in mečem. Rezultat bo resnični in popolni konec židovstva v Nemčiji, njegovo popolno uničenje. Kdor si na tujem misli, da bo z monotonim hrupom, grožnjami in izsiljevanjem lahko zaustavil ta logični in neizogibni razvoj, samo dokazuje, da se ni ničesar naučil od leta 1933 naprej...«

Novembra 1941 so v bližini Moskve divjali boji in novice z bojišča niso bile samo zmago-slavne. Nacistični val so neprimerno zaustavili na periferiji sovjetske prestolnice, Führerjeve enote je čakala huda ruska zima. Toda za Himmlerja takšne novice niso bile tako važne. Njega so bolj zanimali »postranski posli«, zakaj moral je ustvariti »posebne organizacije, ki naj bi postavile temelje nove politične uprave in ki naj bi delovale ob vojaški tajni policiji.« Glede tega se je bil Hitler jasno pogovoril z generalom Halderjem, načelnikom štaba vojske: »Ruske pokrajine, ki jih bomo zasedli, morajo ostati socialistične, vendar brez inteligence: ukreniti je treba vse, da se ne bi izoblikoval nov razred intelektualcev. Primitivna socialistična ideologija bo več ko preveč... Naši vojaki morajo

udariti po tistem, ki jim je za hrbtom, prav tako kot udarjajo po tistem, ki jim stoji nasproti. Politikomiseriji in agenti GPU (sovjetska tajna služba) so zločinci in z njimi je treba ravnati kot z zločinci.«

Naloga o vzpostavitvi »novega reda« na zasedenem ozemlju je bila zaupana Himmlerju z naslednjo okrožnico: »**Reichsführer SS** ima vsa pooblastila, da na lastno odgovornost sprejme ukrepe, ki se mu zde potrebni. Izpolnitev Führerjevih ukazov mora zagotoviti ne z zakonskimi ukrepi, marveč z nasilnimi ukrepi, ki so edinele resnično učinkoviti.«

Nasilne ukrepe so zaupali tako imenovanim »bojnim skupinam« (**Einsatzgruppen**), ki so jih sestavljali esesovci, agenti esesovske »varnostne službe« in gestapovci. Skupine, ki so žele delovale na Češkoslovaškem, so se krepile, tako da je vsaka imela okoli tisoč mož. Poleg omenjenih so sodili v »bojne skupine« tudi oddelki kriminalistične policije, oddelki pomožne lokalne policije, prevajalci, radiotelegrafisti in teleprinteristi, administrativni uslužbenci in po petnajst žensk na skupino.

Vzhodnoevropska ozemlja, ki jih je Nemčija zasedla ob besnem napadanju na ZSSR, so bila razdeljena na štiri cone, katerih vsako naj bi »očistila« posebna **Einsatzgruppe**. »Bojna skupina« je delovala popolnoma samostojno, neodvisno od wehrmachten, vendar pa ji je redna vojska morala dobavljati živež, bencin in »pomoč«.

V šestih mesecih so štiri »bojne skupine« pobile okoli pol milijona Židov in cigánov ter skoraj tisoč sovjetskih politikomiserjev. Preden so žrtve pobili, so jim pokradli vse: člane »bojnih skupin« so zbirali čevlje, obleke, dragulje in dragocene predmete, vse skrbno popisali in naposled z vlaki poslali v Berlin: poveljstvo je potem razdeljevalo nakradene predmete esesovskim oficirjem in vojakom — za nagrado.

Heinrich Himmler je med iztrebljalnimi operacijami dvakrat obiskal »bojne skupine«. Nekega dne se je s posebnim vlakom pripeljal v Minsk, kjer so delovali pripadniki **Brigadeführerja** Nebeja. Himmler je bil pred časom kot »planer« za pisalno mizo pripravil iztrebljanje

Skupina Židov ob prihodu v Auschwitz. Esesovci so jih takoj začeli izbirati: bolehe in slabotne so nemudoma poslali v plinske celice

Židov in drugih »manjvrednih bitij«, v Minsku pa je izrazil željo, da bi gledal, kako gre to v praksi. Takoj so mu uslišali željo. Preden so pripeljali — v skupinah in zvezane — 150 Židov (moških in žensk) in esesovci so se začeli pripravljati na streljanje. Himmler je med žrtvami zagledal visokega in plavalosega moškega. »Videti je pravi Nemec,« je rekel in skušal ga je rešiti smrti. Toda bilo je prepozno: ukaz o ustrelitvi je bil že izdan, nemogoče ga je bilo preklcati. Esesovci so namreli puške, začeli streljati in žrtve so se sesedale na zemljo. Toda sedel se je tudi **Reichsführer**, ki ni prenesel pogleda na kri, ki je brizgala na vse strani. Omedlelega Himmlerja je prestregel Karl Wolff. Esesovci iz eksekucijskega oddelka niso ničesar opazili, marveč so »dokončali operacijo«. Ko se je Himmler zavedel, je dobil nekakšen histeričen napad, najprej je hotel kar oditi, potem pa je **Brigadeführerja** Nebeja pozval na raport. Dejal mu je, da eksekucijski oddelki zaslužijo vso hvalo, da pa je treba najti drugačen način iztrebljanja, kajti strelci, ki so skoraj vsi oženjeni in družinski očeti, ne bodo mogli kar nenehno ubijati ženske in otroke: popustili jim bodo živci.

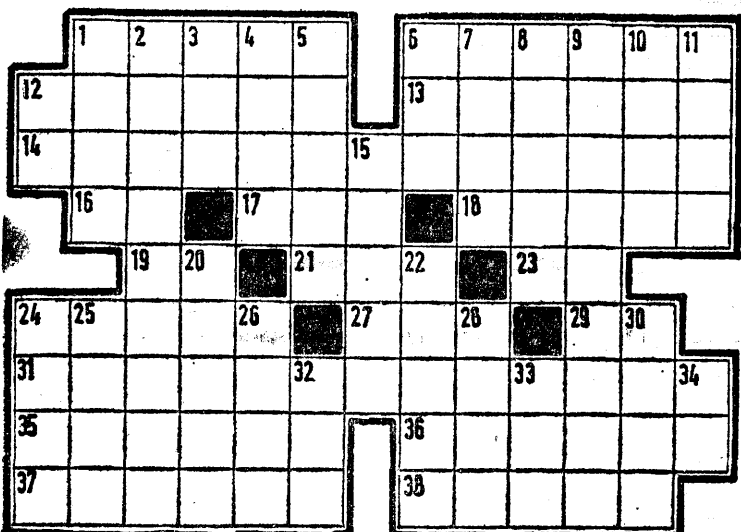
Esesovski inženir, ki je živel v Berlinu — **Untersturmführer** Becker — si je potem zamislil

nov način iztrebljanja ljudi: plinski furgon, ki ga je birokracija krstila za »kamion S«. To je bila plinska celica na kolesih, ki jo je bilo lahko naglo prepeljati iz kraja v kraj: glede na »potrebe«. Delovanje »kamiona S« je na nürnberškem procesu pojasnil Otto Ohlendorf, eden izmed poveljnikov »bojnih skupin«: »Izbrane žrtve so bile naložene na furgon, ki so ga nato odpeljali na kraj, ki je bil določen za pokop. Obsojenci so umrli med vožnjo. Brž ko je tovornjak pripeljal na cilj, so trupla potegnili ven in avtomobil se je lahko vrnil po nove obsojence: od petnajst do petindvajset ljudi hkrati.«

(Nadaljevanje prihodnjici)

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in ključje: CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pritrčje, p. preda 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-23. — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

KRIŽANKA

treščina, 23. pritrdilnica, 24. varovalna naprava pri nabočnikih, silki, itd., 27. krilo rimske konnice, 29. oblika glagola biti, 31. skupen naslov Prešernovih pesni, kjer izpoveduje razočaranje nad življenjem (O Vrba... Memento mori, itd., dve besedi), 35. področje, kjer vlada arabski knez, 36. vrsta denarja, 37. delavci, ki delajo na nekem tekstilnem stroju, 38. tekmovalni športni čin.

NAVPIČNO: 1. italijansko mesto, ce ob Jadranski obali blizu Pescare, 2. prilek narodnega heroja in partizanskega pesnika Kajuha (Karel), 3. pripadnik starih Slovanov, 4. breha nad odprtim ognjiščem, 5. večji otok na Skotskem, 6. domača pernat žival, 7. rižovo žganje, 8. ustanova (denarna, zdravstvena, itd.), 9. angleška kraljica (1533-1603), za časa njenega vladanja je doživela Anglija velik vzpon, 10. prižnica, 11. reka, ki se pri Rio de Janeiro zlije v morje, 12. kratka za »smučarski klub«, 13. zahodni del otoka Nove Gvineje, 20. zemljepisni pojem, ki pomeni gorid hrbet, 22. udar v jermom, prsti itd., 24. številka, 25. trgovski pomočnik (tukaj), 26. luknjač, 28. ime danske igralkice nemega filma Nielsen, 30. star možakar, 32. hoditi, 33. »zbor« čebel, 34. samoglasnik in soglasnik.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE
VODORAVNO: 1. mesto v južni Turčiji, 6. tuja pesniška oblika, katero je vnesel Prešeren v slovensko književnost (Ijubezenska pesem), 12. visoka gora v Triglavskem pogorju (2501 m), 13. usten (npr. glas, lat. tukaj), 14. najsilnejša Prešernova in sploh slovenska epsko-lirska pesnitev (tri besede), 16. okrajšava za »italijanski«, 17. oreč v germanski mitologiji, 18. samec domače živali, 19. središče vrtenja, 21. krojaška po-

časno pokvarjen. Mali možgani uravnavajo tudi usklajevanje gibov. Za vsak naš gib, npr. za prinos kozarca k ustom, pisanje ali upravljanje motornega vozila, je neogibno popolno sodelovanje številnih mišic; medtem ko se morajo nekatere napeti, morajo druge, usklajeno in v ustreznem obsegu, oslabeti. Pri pijancu je ta mehanizem nekako zmešan. Prav to povzroča, da pijanec ne more izvesti natančnega giba; pogosto se primeri, da mu kak predmet pade iz rok ali da napačno upravlja ustrezne vzvode pri motornem vozilu.

Angleži se selijo v ZDA in sicer leto za letom v večjem številu. 1966. leta se je npr. izselilo v ZDA več ko 1300 visokokvalificiranih britanskih strokovnjakov, ki so našli v ZDA in Kanadi ugodnejša delovna mesta. Britanska zdravstvena služba toži, da izgubi vsako leto 300 do 350 prvostopenjskih zdravnikov, ki se izselijo v Ameriko.

V ZSSR živi okrog 130 narodov. Skoraj vsi ti narodi uporabljajo v občevarju svoj jezik, 65 odst. teh narodov piše z rusko cirilico. Pribalski narodi — Litvanci, Letonci in Estonci — pišejo z latinsko, naroda, ki živita na področju Kavkaza — Gruzinci in Armenci — pa imata svojo lastno pisavo, ki jo uporabljata že več stoletij.

SKENDERBEG

junak, ki ga še danes občuduje svet

(OB 500-LETNICI NJEGOVE SMRTI)

Nenehno napredujoči turški naval na Evropo je v 15. stoletju posebno ogrožal balkanske dežele. Polmesec je zavladal nad Carigradom in grškim ozemljem, zajel je Bolgarijo, Srbijo in Bosno, seveda se tudi Albanije ni ognil. V začetku tistega nesrečnega stoletja je v srednjealbanski pokrajini Matija vladal Jon (Ivan) Kastriot. Svojo rezidenco je imel v KROJ, slikovitem mestecu, ki še do danes ni spremenilo svojega pomena srednjeveško-balkanskega videza. Vrh strmega griča se zdaj štrlijo proti nebu grajske razvaline, med njimi koreninami velikanjskega razpokana platana. Spomin na tiste dni vzbujajo tudi še ruševine skromne mošeje, nekdanje cerkve. Vladarska rodbina Kastriotov je bila katoliška. V krojskem gradu je zagledal luč sveta četrti Jonov sin JURIJ KASTRIOT, imenovan SKENDERBEG, največji junak v zgodovini albanskega naroda, ki je nedavno proslavljal spomin na petstoletnico njegove smrti.

Nekateri viri ga imenujejo tudi KASTRIOTIČA, čemur se ni čuditi, ker je bil v tistem času v državni pisarni albanskih poveljstev službeni jezik srbsčina s cirilico, kar je trajalo skozi vse 15. stoletje.

Navalili so Turki tudi na Krojo, Jon je bil premagan in njegovi štirje sinovi so prišli v ujetništvo kot talci. Trije so kmalu zatem umrli nasilne smrti v Adrianopolu, najmlajšega pa so Turki pustili pri življenju. Bil je še tako majhen, da se jim ni zdel nevaren, računali so, da bo pazabil na dom in domače. Po zgledu, ki ga poznamo tudi v slovenski zgodovini tistih časov, so ga poturčili. Moral je prestopiti v islam, dobil je muslimansko ime Iskender (Aleksander) in iz Sol je prišel kot pravi janičar, predan sultanov bojevniki.

Kaj kmalu se je pokazala njegova vojaška nadarjenost in neustrašna bojevitost, kar mu je pomaglo do poveljniških časti. Komaj osemnajst let

star je s svojim oddelkom pri Bursi v Mali Aziji seji pa še danes kažejo dozdevni kraj herojevega groba.

premagal upornike. V vojski je užival velik sloves. Z leti pa se je pričel v njem prebujati spomin na detinstvo in na njegovo albansko domovino. Redka izjema med poturčenimi janičarji.

Leta 1443 je bila ustanovljena koalicija srednjeevropskih krščanskih držav proti Turkom z Madžarsko na čelu. Zvezni vojski je zapovedoval Jančo Hunyadi, ki je pri Beogradu zaustavil turško napredovanje in potisnil njihove trume do Sofije in Balkana. Tisto zmedo je izkoristil mladi Skenderbeg in pobegnil v Albanijo. Zatekel se je v LJEŠ, danes skromno mestce ob Drimu severno od Kroje. V tamošnji trdnjavi vrh griča — danes v razvalinah — so ga zbrani srednjealbanski plemenski poglavarji oklicali za svojega kneza. Z izbranimi junaki je pregnal Turke iz svojega rojstnega mesta Kroje in vzpostavil je znova krščansko oblast Kastriotov na tamošnji trdnjavi.

Ustno izročilo pripoveduje, da so mu Albanci po zmagi nad Turki ponudili, naj svojo bojno čelado zamenja z vladarsko krono, kar pa je Skenderbeg odločno odklonil z besedami: »Do oblasti sem prišel kot borec in le kot borec jo bom lahko obdržal!«

In kako prav je storil, da ni odložil svoje bojne čelade. Četrto stoletje njegove vladavine je bilo ena sama borba s sovražnikom, ki je z neuničljivo silo ogrožal Evropo. Bil je to junaški a brezupen boj proti napredujočemu polmesecu. Skenderbegova kneževina je bila poslednji otok v onem vesoljnem potopu, ki je poplavljal vso vzhodno Evropo. Sam sultan Murat II. je leta 1450 prišel v Albanijo, da bi zlomil Skenderbegov odpor. Poskusil je še drugič, ni mu mogel do živga v težko pristopnih albanskih gorah.

Konec je temu napravila nenadna Skenderbegova smrt 17. januarja 1480 v Lješu, kjer se je 25 let pred tem pričelo njegovo borbno in zmagovalno življenje. Pokopali so ga v cerkvi. Turki so kasneje oskrnili njegov grob in si razdelili njegove kosti kot amulete. Menili so, da jih bo košček njegovih telesnih ostankov napravil nepremagljive, kakor je bil on vse svoje žive dni. V mestni mošaji po Skenderbegovi smrti je islam lahko preplaval deželo. Zasedli so jo Benečani in Turki. Slednji so se nemoteno povzpeli tudi na trdnjavo Krojo, ki jo je on tako dolgo držal, in jo poimenovali Ak Hissar, po naše Bela trdnjava. Njegov sin se je s spremstvom umaknil v Italijo. Konec 15. stoletja je bila vsa Albanija v turških rokah.

Od 1443 do njegove nenadne smrti leta 1480 je bila pokrajina Matija pod vodstvom tega velikega narodnega heroja. Dokler je on živel, je bilo ljudstvo svobodno in je imelo svojo usodo v lastnih rokah. Bila je to junaška doba Albancev, ki je v izročilu in v ljudski pesmi ostala do danes neverjetno živa. Albansko ljudstvo ni Skenderbega nikdar pozabilo.

Splošnozanje vzbujajočo postavo legendarnega junaka so častili skozi vsa dolga stoletja kot simbol hrepeneja po svobodi. Še danes je najti v albanskih hišah Skenderbegovo sliko z značilnimi potezami, ostrim, predornim pogledom, dolgim, nekoliko upognjenim nosom in z globoko po prsih valujočo temno ali rahlo osivelo brado, na glavi tiari podobno večbarvno čelado, ki se končuje z rogato glavo divje kože. Kombinacija herojeve bojne čelade z vladarsko krono.

Kot znak zalovanja — tako trdi ustno izročilo — nosijo moški še danes k beli obleki in čepici črn volnen pulover, podoben telovniku. Prvotna nošnja Srednjealbancev je bila baje povsem bela, po Skenderbegovi smrti so jopič potrčili in tako tega znamenja žalosti narod poslednji nikdar več odložil.

Nepozabni idol junaškega ljudstva je prešel tudi v književnost. Tako je ob zatonu preteklega stoletja osvetlil njegov spomin sloviti narodni prosvetitelj in albanski pesnik Naim Frashëri (izgovori Frašari) z veliko epično pesnitvijo »Zgodba o Skenderbegu«, kjer je med drugim zapisal:

»Ime Skenderbeg —
ime vse domovine!
V tem svetem imenu
slava je naših dedov!«

Viktor Firnat